

T.C.
KAFKAS ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
FEN BİLGİSİ EĞİTİMİ BİLİM DALI

İLKÖĞRETİM OKULLARINDA KULLANILAN
MATERYALLERDE MİKROBİYOLOJİK İNCELEMELER VE
HİJYEN EĞİTİMİ

NURCAN PEÇENEK

Danışman
Prof. Dr. Muzaffer ALKAN

EYLÜL-2016

KARS

T.C.
KAFKAS ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
FEN BİLGİSİ EĞİTİMİ BİLİM DALI

İLKÖĞRETİM OKULLARINDA KULLANILAN
MATERYALLERDE MİKROBİYOLOJİK İNCELEMELER VE
HİJYEN EĞİTİMİ

NURCAN PEÇENEK

Danışman
Prof. Dr. Muzaffer ALKAN

EYLÜL-2016

KARS

T.C. Kafkas Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Nurcan PEÇENEK'in Prof. Dr. Muzaffer ALKAN danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırladığı "İlköğretim Okullarında Kullanılan Materyallerde Mikrobiyolojik İncelemeler ve Hijyen Eğitimi" adlı bu çalışma, yapılan tez savunması sınavı sonunda jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Yönetmeliği uyarınca değerlendirilerek oy birliği..... ile kabul edilmiştir.

05./10./2016

	Adı ve Soyadı	İmza
Başkan	: Prof. Dr. Muzaffer ALKAN
Üye	: Y. Doç. Dr. Emine Hatun Diken
Üye	: Y. Doç. Dr. Alptürk AKÇÖLTEKİN

Bu tezi kabulü, Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun/...../..... gün ve/..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Bu tez çalışması Kafkas Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Fen Bilgisi Eğitim Bilim Dalında yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır.

Bu çalışmada önemli bir ihtiyaç olarak ortaya çıkan eğitim kurumlarının hijyen durumları ve bu hijyen özelliklerini daha üst düzeye çıkarabilmek için yapılması gerekenler vurgulanmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın yapılmasında çalışmayı planlayan ve yürütülmesi aşamasında desteklerini esirgemeyen danışman hocam sayın Prof. Dr. Muzaffer Alkan'a teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca araştırma laboratuvarını kullanmamıza izin veren Kafkas Üniversitesi Atatürk Sağlık Hizmetleri Yüksekokulu Müdürü sayın Y. Doç. Dr. Abdurrahman Gürbüz'e de teşekkürlerimi sunarım.

Bununla birlikte eğitim hayatım boyunca maddi ve manevi desteklerinden dolayı, en başta babam olmak üzere aileme ve çalışma arkadaşlarıma şükranlarımı sunarım.

Eylül 2016

Nurcan PEÇENEK

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	iii
ÖZET.....	vii
SUMMARY.....	viii
TABLolar DİZİNİ	ix
1. GENEL BİLGİLER.....	1
1.1. Giriş	1
1.2. Hijyene İlişkin Tanımlar	1
1.2.1. Hijyen	1
1.2.2. Sterilizasyon	1
1.2.2.1. Sterilizasyon Yöntemleri.....	2
1.2.2.1.1. Buharla Sterilizasyon.....	2
1.2.2.1.2. Kuru Sıcak Hava ile Sterilizasyon	2
1.2.2.1.3. Etilen Oksit Gazı ile Sterilizasyon	3
1.2.2.1.4. Radyosterilizasyon	3
1.2.3. Sanitasyon.....	3
1.2.4. Dezenfeksiyon	4
1.3. Hijyen ve Uygulama Türleri	4
1.3.1. Kişisel Hijyen	5
1.3.2. Yüz ve Boyun Hijyeni.....	5
1.3.3. Ayak Hijyeni.....	6
1.3.4. Deri Hijyeni	6
1.3.5. Eller- Tırnak Hijyeni	7
1.3.6. Yüz Hijyeni.....	7
1.3.7. Göz- Kulak- Burun Hijyeni	8
1.3.8. Saç Hijyeni	8
1.3.9. Ağız Hijyeni.....	9

1.3.10. Perine Hijyeni	9
1.4. Besin Hijyeni.....	10
1.5. Okullarda Hijyen	10
1.6. Besin Zehirlenmesi.....	12
1.6.1. Gıda Kaynaklı Enfeksiyonlar ve Zehirlenmeler.....	14
1.6.1.1. Besin Kaynaklı Enfeksiyonlar.....	14
1.6.1.2. Besin Kaynaklı Zehirlenmeler.....	15
1.6.1.2.1. Besin Kaynaklı Bakteriyel Zehirlenmeler	15
1.6.1.2.2. Besin Kaynaklı Küf Zehirlenmeleri (Mikotoksi- kozis)	15
1.7. Personel Eğitimi	15
1.8. Konuyla İlgili Yapılan Araştırmalar	16
2. MATERYAL VE YÖNTEM	19
2.1. Araştırmanın Amacı	19
2.2. Araştırmanın Evreleri	19
2.3. Araştırmanın Veri Toplama Araçları.....	20
2.4. Katılımcılar	20
2.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	20
2.6. Araştırmanın Varsayımları.....	21
2.7. Araştırma Verilerinin Değerlendirilmesi	21
3. BULGULAR.....	22
3.1. Devlet Okulları ve Özel Okulların Kullanım Alanları ile Kullanılan Materyallerden Elde Edilen Bulgular	22
3.2. Temizlik Personeli İle Yapılan Yarı Yapılandırılmış Görüşmelerden Elde Edilen Bulgular	40
4. TARTIŞMA VE SONUÇLAR.....	51
4.1. Deneysel Verilere İlişkin Sonuçlar	51

4.2. Temizlik Personeli İle Yapılan Yarı Yapılandırılmış Görüşmelerden Elde Edilen Sonuçlar	55
5. ÖNERİLER.....	57
6. KAYNAKLAR	58
7. EKLER.....	62
ÖZGEÇMİŞ	73

ÖZET

Bu tez çalışması İlköğretim okullarında kullanılan materyallerde mikrobiyolojik incelemeler ve hijyen eğitiminin yapılmasını amaçlamaktadır. Çalışmada öncelikle Kars İlinde eğitim veren bir özel ilköğretim okulu ve bir resmi ilköğretim okulu çalışma alanı olarak seçilmiştir.

Öncelikle bu okulların ortak kullanım alanları olarak tuvalet muslukları, lavabolar, kapı kolları, yemek masaları, yemek sandalyeleri, kantin masaları, içecek kutuları, kalorifer petekleri, sınıf masaları, sınıf sandalyeleri, bilgisayar klavyeleri, madeni paralar, kağıt paralar, kalemler, tahta silgisi, çöp kovası ve öğrenci dolapları incelenmiştir.

Bu ortamlarda üreyen bakteriler tespit edilerek tanımlama yapılmıştır. Hijyenden sorumlu personelin bu gerçeklere ne düzeyde uyum gösterdikleri görüşme yoluyla tespit edildi. Literatür ile uygulamalar arasındaki bulgular incelendi.

Elde edilen bulgular ilköğretim okullarında hijyen uygulamalarına yönelik önemli eksiklikleri ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: İlköğretim okulu, bakteri, hijyen, görüşme.

SUMMARY

This thesis aims to make the microbiological investigations and hygiene education on materials used in primary schools. First teaching in Kars, it has been chosen as a private school and a public school in the workspace

In the common areas of the schools such as lavatory faucets, sinks, door handles, dining tables, dining chairs, canteen tables, drink boxes, radiators, classroom desks, classroom chairs, computer keyboards, coins, paper money, pens, blackboard eraser, bins and student lockers were investigated.

Determination of the bacterias is made that breed in this media. The persons responsible for hygiene were identified through interviews they adapt to what level these facts. The correlation between applications and literature has been viewed.

The findings revealed significant deficiencies in primary schools for hygiene applications.

Keywords: Primary school, bacteria, hygiene, interview.

TABLolar DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1. Tuvalet Musluklarından Elde Edilen Görüntüler	23
Tablo 2. Lavabolardan Elde Edilen Görüntüler	24
Tablo 3. Kapı Kollarından Elde Edilen Görüntüler	25
Tablo 4. Yemek Masalarından Elde Edilen Görüntüler	26
Tablo 5. Yemek Sandalyelerinden Elde Edilen Görüntüler	27
Tablo 6. Kantin Masalarından Elde Edilen Görüntüler	28
Tablo 7. İçecek Kutularından Elde Edilen Görüntüler	29
Tablo 8. Kalorifer Peteklerinden Elde Edilen Görüntüler	30
Tablo 9. Sınıf Masalarından Elde Edilen Görüntüler	31
Tablo 10. Sınıf Sandalyelerinden Elde Edilen Görüntüler	32
Tablo 11. Bilgisayar Klavyelerinden Elde Edilen Görüntüler	33
Tablo 12. Madeni Paralardan Elde Edilen Görüntüler	34
Tablo 13. Kağıt Paralardan Elde Edilen Görüntüler	35
Tablo 14. Tahta Kalemlerden Elde Edilen Görüntüler	36
Tablo 15. Tahta Silgisinden Elde Edilen Görüntüler	37
Tablo 16. Çöp Kovasından Elde Edilen Görüntüler	38
Tablo 17. Öğrenci Dolaplarından Elde Edilen Görüntüler	39
Tablo 18. Temizlik Personelinin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular	40
Tablo 19. Temizlik Personelinin Hijyen Tanımına İlişkin Bulgular	41
Tablo 20. Hijyenik Olmanın Gerekliliği Boyutuna İlişkin Bulgular	42
Tablo 21. Okul Yönetiminin Temizliğe Müdahale Boyutuna İlişkin Bulgular	43
Tablo 22. Okul Temizliğinde Öncelikli Alanlar Boyutundaki Veriler	44
Tablo 23. Okulun Temizliğinde Kullanılan Ürünlere İlişkin Bulgular	45

Tablo 24. Yemek Masalarının Temizliğine İlişkin Bulgular	46
Tablo 25. Okulun Yer Temizliğinde Kullanılan Ürünlere İlişkin Bulgular	47
Tablo 26. Okullarda Temizlenen Alanlar ve Temizlenme Sıklıklarına İlişkin Bulgular.....	48
Tablo 27. Lavaboların Temizliğinde Kullanılan Malzemeler	49
Tablo 28. Öğrenci Sıra ve Masalarını Silerken Kullanılan Malzemeler ve Temizlenme Sıklığı.....	50

1. GENEL BİLGİLER

1.1. Giriş

Çağdaş medeniyet ve toplumların en önemli özelliklerinden biri olan hijyen ve temizlik, yakın zamanlarda artan öneme haiz önemli bir parametre olarak sosyal yaşantılarımızda yer almaktadır. Dahası her geçen gün değişen ve gelişen teknoloji ile üretilen yeni temizlik materyalleri işlemleri kolaylaştırır gibi gözükse bile gerçek veriler her geçen gün kirliliğin daha fazlalaştığını ortaya koymaktadır. Bu amaçla temizlik ve hijyene dayalı çalışma ve araştırmaların yapılması daha da önem kazanmaktadır.

1.2. Hijyene İlişkin Tanımlar

1.2.1. Hijyen

İnsan sağlığını tehdit eden her türlü ortamdan korumak için yapılan uygulama ve çalışmalardır (1).

1.2.2. Sterilizasyon

Mikroorganizmaların ortamlardan imha edilme işlemi olarak adlandırılır. Başka bir deyişle de ABD'de bulunan Amerikan Tıbbi Aletlerin Geliştirilmesi Derneği sterilizasyonu; steril işlemi kabul edilmiş seviyeye gelinceye kadar mikroorganizmaların ortamdaki yok edilmesidir. Bu tanımla birlikte sterilizasyon, ortamda bulunan mikroorganizma sayısını 10^6 (bir milyon) kez azaltmak üzere standardize edilmiştir (2).

Sterilizasyon işlemi uygulanmış materyale steril denir. Bazı mikroorganizmaların iki şekli vardır vejetatif formlar nispeten kolay öldürülebilmekte, dayanıklı spor formlarını ise öldürmek ise daha zor olmaktadır. Başarılı sterilizasyon tekniği, en dayanıklı spor formunu bile öldürmeyi amaçlar. Ancak her zaman mutlak bir sterilizasyon olmayabilir (3).

1.2.2.1. Sterilizasyon Yöntemleri

Tüm durumlar için geçerli olan ideal bir sterilizasyon yöntemi yoktur. Yöntemin seçimi ürünün türüne ve hangi hazırlama aşamasında olduğuna bağlıdır. Yaygın olarak kullanılan aşağıda belirtilen sterilizasyon yöntemleri kısaca tanıtılacaktır:

- Buharla sterilizasyon veya otoklav sterilizasyonu
- Kuru sıcak hava ile sterilizasyon
- Etilen oksit ile sterilizasyon

Radyasyonla sterilizasyon (4).

1.2.2.1.1. Buharla Sterilizasyon

Buharla sterilizasyonda, diğer adıyla otoklav ile sterilizasyonda otoklav denilen araçlar kullanılır. Steril edilecek olan bölgede kullanılacak her malzemenin uygun sıcaklığa varmış, su buharı ile yeterli kadar temas ettirmektir. Otoklavlar sıcaklığa ve basınca dayanıklı, istenilen derecelere ayarlanabilirler. Otoklavlar içindeki hava vakum yolu ile boşaltılır ve otoklav buhar ile doldurulur (4).

1.2.2.1.2. Kuru Sıcak Hava ile Sterilizasyon

Bu sterilizasyon, hava akımı sağlanan bir fırın içinde gerçekleştirilir. Fırın sıcaklığı sürekli denetim altında tutulur ve her bölgedeki sıcaklığın aynı olmasına dikkat edilir. Örnekler 160 °C sıcaklıkta 1 saat veya 180 °C sıcaklıkta 11 dakika bekletilir. Bu

teknik söz konusu edilen sıcaklıklarda özelliklerini koruyabilen ameliyat makası, iğnesi ve bıçağı gibi metal ve cam malzemelere uygulanabilir (4).

1.2.2.1.3. Etilen Oksit Gazı ile Sterilizasyon

Etilen oksit (ETO) gazı, sterilizasyon işlemi için yaygın olarak kullanılan bir gazdır. Sıcaklığa duyarlı malzemeler için uygulanır. Bu sterilizasyon işlemi 50-60 °C sıcaklık aralığında uygulanmasına rağmen, ısı işlemlere kıyasla “soğuk işlem” olarak kabul edilir. Buharla sterilizasyona göre daha düşük sıcaklıklar gerektirdiği için malzeme daha az zarar görür. Sterilizasyon, % (30-50) oranında neme sahip 50-60 °C sıcaklıktaki bir ortamda yapılır (4).

1.2.2.1.4. Radyosterilizasyon

Radyasyonla sterilizasyon, ürünün uygun düzeylerde kontrol edilerek gama ışınlarına maruz bırakılmasıdır. Radyasyon düzeyinin sürekli kontrol altında tutulması, ürüne en az hasar verecek şekilde üründeki mikroorganizma yükünü istenen düzeylere indirmek için gereklidir ve ürünün radyasyona maruz kalma süresinin kontrolü ile sağlanır (4).

1.2.3. Sanitasyon

İnsan sağlığını tehdit eden mikroorganizmaların buldukları ortamdan olabildiğince uzaklaştırılmasıdır (5). Temizlik diye düşünülür ancak sanitasyon daha geniş alanlıdır.

Sanitasyonun sağlanması için personel açısından karşılaşılan taşıyıcılık problemi çok önemlidir. Hastalık yapıcı mikroorganizmaları vücutları ile kendilerine etki etmeden taşır ve yayarlar. Bu durumu taşıyıcı bilmediğinden besin ile ilgili üretim yapan, işleyen yerlere çalıştıklarında bulaşıcı hastalıklar ortaya çıkar (6).

1.2.4. Dezenfeksiyon

Hastalığa neden olan organizmaların seçimli bir şekilde giderilmesi işlemidir (7). Dezenfekte edilecek ortamda bulunan mikroorganizmalar ve cansız maddelerin yok edilmesi, üremelerinin durdurulması işlemidir. Mikrobakteriler ve bakteri sporları incelendiğinde ise yüksek, orta, düşük seviyelerde etkilendikleri kategoriler bulunmaktadır (8).

1.3. Hijyen ve Uygulama Türleri

Hijyenin ilk çağlarda bir din sanatı olarak uygulandığı görülmektedir. O devirde din adamları, halkın sağlığını koruma ilkelerini belirli kurallara bağlamışlardır. Daha sonraları halkı idare edenler, halkın sağlığı ile ilgilenmeyi bir politika aracı olarak kullanmışlar ve bundan dolayı hijyen bir politika sanatı haline gelmiştir. Dünyanın sosyal, kültürel, ekonomik, endüstriyel ve teknik gelişmeleriyle hekimliğin bir dalı olmaktan da öte giderek birçok bilim ve teknik şubeden gelen bir bilim kompleksi olmuştur (6).

Hijyen alışkanlıkları, toplum içinde yaşamın her döneminin vazgeçilmez bir parçası olmuştur. Sağlıklı bir vücuda sahip olma ve her türlü hastalık kaynaklarından korunmak için alınacak tedbirlerin başında gelen olumlu davranışlardan biri olan temizlik kuralları kişisel ve sosyal sağlığın temelini oluşturur (1).

İnsan sağlığını korumak için yapılan hijyenik çalışmalar aşağıdaki amaçlara yöneliktir. Bunlar;

- İnsan vücudunu salgılar ve atıklardan uzaklaştırmak.
- Ter kokusu gibi kişiyi rahatsız edecek kokuları yok etmek.
- Kişinin kendine olan güvenini geliştirmek için vücudun genel görünümünü iyileştirmek.
- Deri sağlığının sürekliliğini sağlamak ve geliştirmek.
- İnsan metabolizmasının dinlenmesini, rahatlamasını ve kas gerilimini minimuma indirmek.

İnsanların hijyenik çalışmaları uygularken etkilendikleri çeşitli faktörler vardır (9).

1.3.1. Kişisel Hijyen

Kişinin sağlıklı yaşam sürdürmesi için vücudunun temizliğini sağlarken yaptığı uygulamalar kişisel hijyen olarak tanımlanır (10).

Canlı yaşamı sürekli dış dünyanın etkisiyle değişmekte iken, buna bağlı olarak elleriyle dış ortamdaki birçok maddeye dokunarak ya da gezerken ayakkabılarıyla birçok kirleticilere basması ile toz ve mikroplar rahat bir şekilde insan vücuduna temas eder. İnsanların elleri ağıza götürmesi gibi hareketlerle mikropların vücuda girmesi kolaylaşır. Her ne kadar insan derisi dışarıdan gelen kirleticilere karşı bir koruyucu tabaka görevi görse bile, deri de olan derin atlaklıklar, yaralar ile mikropların vücuda girmesi kaçınılmaz olur. Bu yüzden vücut sağlığını korumak için kişisel temizliğe önem verilmelidir (11).

Kişisel hijyen uygulamaları bireye özgüdür ve bireyler arasında farklılık göstermektedir. Bu farklılıklar bireyin inançları, maddi ve manevi değerleri, alışkanlıkları ile değişmekte, temizlik uygulamalarının şekline ve uygulamalarına da yansımaktadır. Ayrıca bireyin temizlik ve hijyene ait bilgi düzeyi, ailenin tutum ve davranışları, kültürel ve sosyal etkenler de kişisel hijyen uygulamalarını etkilediği görülür (10).

1.3.2. Yüz ve Boyun Hijyeni

İnsan vücudunda sağlığı korumak için önemli bir yere sahip olan yüz ve boyun hijyenin de gece boyunca kapalı kalan gözlerin apaklanması ve terleme gibi olaylarla birlikte boyun, yüz ve eller her sabah yıkanmalıdır (10).

1.3.3. Ayak Hijyeni

Ayaklar, bireye hareket yeteneği sağlayan ve vücutun ağırlığını taşıyan organlardır. Ayak bakımının yetersiz olması ya da yanlış uygulamalar, ayaklarda çeşitli sorunlara neden olabilir. Ortaya çıkan sorunlar bireyin hareket etme yeteneğini kısıtlayabilir. Bireyin normal aktivitesini yapabilmesi, konforlu ve sağlıklı ayakların olmasına bağlıdır. Dolayısıyla ayakların özel bir hijyenik bakıma ihtiyacı vardır. Ayaklarda sıklıkla görülen nasır (callus), ayak siğili (plantarwartz), atlet ayağı (tineapedis), tırnak batması, tırnak iltihab (dolama), ayak kokusu gibi ayak rahatsızlıkları ayak bakımına gereken önem verildiği takdirde önlenabilir (1).

Ayakta oluşan enfeksiyon ve travmaların oluşmaması için ayak kokusunun giderilmesi gerekir. Çevreyi ve kişinin kendisini rahatsız eden bu ayak kokularının önlenmesi için ayaklar gün içinde ayakkabı ve çoraptan dolayı terlediğinden her gün ılık su ile yıkanmalı, nemli ortamda oluşan mantar enfeksiyonlarından korunmak için mutlaka kurulanmalıdır.

Ayaklarda ortaya çıkan problemlerin nedenlerinden biri de ayaklara uygun olmayan her türlü ayakkabının giyilmesidir (10).

1.3.4.Deri Hijyeni

Deride bulunan dokuların yağ, ter, toz ve bakterilerden uzaklaştırma işlemine deri hijyeni denir. Banyolar; deriyi temizlemek, dolaşımı uyarmak, rahatlamak amacıyla yapılır (10).

Derinin temizliği, mikroorganizmaların vücuda girişini önlemede, vücut ısısını ayarlama, atık maddelerin dışarı atılmasında, D vitamininin sentezlenmesinde, duyuşsal algılamada ve bireyin kendini iyi hissetmesinde önemlidir (1).

Ayrıca uzun süre temizlenmeyen deride mikrobik hastalıklar, mantar, uyuz, alerjik hastalıklar oluşabilir (1).

1.3.5. Eller- Tırnak Hijyeni

Mikroorganizmalarla sürekli temas halinde olan elleri temiz tutmak bulaşıcı hastalıkların yayılmasına engel olduğu gibi elde çatlakların oluşumunu önler. El temizliğini alışkanlık haline getirmek için küçük yaşlarda çocuğa el temizliğinin önemi anlatılmalı ve el temizliği davranışı sürekli hale getirilmelidir (10).

Toz ve kirleri eriterek mikroorganizmaların su yardımı ile kaygan bir şekilde elden atılmasını sağlayan sabun, el yıkama tekniğinde önemli unsur iken buna bağlı olarak su ve ellerin ovuşturulması da önemlidir (1).

Bu kadar önemli olan el temizliğinde unutulmaması gereken diğer bir nokta ise el tırnaklarının temizliği ve bakımudur. Tırnakların parmak uçlarını koruyucu görevleri vardır ve genellikle haftada 1 mm uzarlar. Sağlıklı bir tırnak şeffaf, yüzeyi düzgün, pürüzsüz, hafif tümsek, tırnak yatağı pembe, tırnak uçları ise yarı şeffaf görünümündedir. Ayrıca, tırnak yatağının çevresindeki deri düzgün ve bütünlüğü bozulmamış dinç bir görünümündedir. Tırnak altına kolayca yerleşebilen yağ ve kir birçok mikroorganizmanın üremesi için rahat bir ortam olduğundan tırnakların kesilmesi ve temizlenmesi gerekir. Tırnak hijyeni yeterli sağlanmaz ise dolama, mantar enfeksiyonları, tırnak batması, çatlama, tırnakların kat kat ayrılması ve kırılması gibi sorunlar görülebilir (10)

Sindirim sistemi hastalıkları, göz enfeksiyonları, idrar yolu enfeksiyonları gibi hastalıklar el temizliğine yeteri önem gösterilmediği durumlarda ortaya çıkabilir (1).

1.3.6. Yüz Hijyeni

Yüz derisinin yapısı, vücuttaki diğer derilere göre daha ince bir yapı olduğundan hassastır. Bu bölgenin temizliğe de son derece önemlidir. Yüzde temizlik işlemi yapılırken zedelemekten günde bir kez muhakkak sabun ile yapılmalıdır. Hava şartları, terleme, toz gibi durumlara göre de gereksinim duyuldukça gün içinde birkaç kez yapılabilir (1).

1.3.7. Göz- Kulak- Burun Hijyeni

Göz en önemli duyu organlarından biri olduğundan göz sağlığını korumaya özen gösterilmelidir. Elin ve yüzün yıkanmasına dikkat edilmeli, hasta insanların eşyaları kullanılmamalı, kirli ellerle göze dokunulmamalıdır. Ayrı bir bakıma gerek duyulmayan göz hijyeninde sadece gözün iç kısmının ya da kirpik diplerinde biriken salgılar temizlenmelidir. Çünkü göz, gözyaşı ile yıkanır, yabancı cisimlerinde göze girmesini göz kapakları ve kirpikler engeller (10).

Kulak kepçesinin temizlenmesi ile sağlanan kulak temizliğinde kulak içinde herhangi bir cisim sokulmamalıdır. Kulağın iç kısmına doğru itilen cisimler kulak yolunda sıkışıp, birleşerek bireyin işitmesini engeller (10).

Burun koku almada, akciğerlere giren havanın ısıtılması ve havadaki yabancı cisimlerin, tozların tutulmasında fonksiyonu olan önemli bir organdır. Burun salgıları temizlenmezse zaman içerisinde, kuruyup kabuklaşır ve bu fonksiyonları engelleyebilir. Burun hijyenini sağlarken, akarsu ya da mendil kullanılır. Burun atıkları sümkürerek temizlenmelidir. Eller, burun florasında bulunan nazokomiyal enfeksiyon etkenlerini, başka yerlere taşıyabileceği veya diğer enfeksiyon etmenlerini burun yolu ile vücuda bulaştırabileceği için, asla parmakla burun temizlenmemelidir. Burun temizliğinde, burun mukozasını zedeleyebileceği için de yabancı herhangi bir cisim kullanılmamalı ve burun içerisindeki kıllar kopartılmamalıdır (10).

1.3.8. Saç Hijyeni

Kafa bölgesinde yer alan kılların uzamasıyla oluşan saçlara, temizlik ve bakımda yeteri özen gösterildiği takdirde rahatsızlık görülmez. Normal bir saçın haftada bir veya iki defa yağlı saçların ise daha sık yıkanması gerekir. Kıl kökleri dibindeki bezler yağ salgılandığı için düzenli yıkamak gerekir (10).

Ancak saç bakımına yeteri bakım ve özenin gösterilmediği durumlarda, özellikle ilköğretim çocuklarında görülen “baş biti” diye adlandırılan rahatsızlık görülür (10).

1.3.9. Ağız Hijyeni

Kişide yemek yerken, konuşurken, sürekli hareket halinde olan ağız bölgesinin temizliği son derece önemlidir. Çünkü bireyin benlik yapısını etkiler, kendine olan güvenini arttırarak iyi hissetmesini sağlar (10).

Günümüzde diş ve diş eti hastalıklarının hayati risk taşımadığı düşünülmekte gerekli hassasiyet gösterilmemektedir. Aslında diş ve diş eti hastalığı dünyadaki önemli sağlık problemleri arasında yer alır. Kalp, böbrek ve romatizmal hastalıkların oluşmasını tetikler (1).

Ağız hijyeninde amaç, özellikle dişler ve diş etlerinde yerleşen mikroorganizmaları ya da bunların çoğalabileceği besin ortamlarını uzaklaştırmaktır. Ağız hijyeni için en etkili yöntem diş fırçalamadır (1).

Dünya ülkelerince bir sağlık problemi olarak kabul edilen diş çürükleri hastalığı, Türkiye gibi yeni gelişmekte olan ağız ve diş sağlığı uygulamalarının tam anlamıyla yayılmadığı bu dönemlerde sosyal ve ekonomik açıdan problemlere neden olur. Ülkemizde yapılan çalışmalarda çocuklarda ağız ve diş sağlığı özellikle diş çürükleri hastalığının yüksek oranda görüldüğü, bu hastalığı azaltmak için daha erken olan çocuk yaşlarından itibaren genel kapsamlı ağız ve diş sağlığı çalışmalarına gerek duyulmaktadır (1).

1.3.10. Perine Hijyeni

Mikroorganizmaların kolay ve rahat bir şekilde üreyip çoğalması için uygun bir ortam olan perine, kapalı sıcak nemli ve vücudun en kirli bölgesidir. Güneş gibi dış ortamlarla temas halinde olmadığından mikroorganizmaların yaşam alanı için iyi bir ortamdır. Perinden ter, idrar, dışkı gibi vücut atıkları atılırken çeşitli enfeksiyonlar oluşabilir. Bu yüzden peri - anal bölge temizliği büyük önem taşımaktadır (1).

İnsan vücudundan bu bölgeden dışkı işlemi gerçekleşirken atıkların bağırsaklar ile atılmasına rağmen, başka yollarla tekrar vücudumuza gelip, yerleşip çeşitli hastalıklara neden olabilirler. Dış ortamla sürekli temas halinde olan ellerin perine hijyeninde önemli bir yere sahiptir. Dışkılama sonrası mikroorganizmaların ellere

bulaşmaması için öncelikle eller bu bölgeye temas etmemeli, temiz ve kuru bir tuvalet kağıdıyla silinmesi, sonra yine ıslak bir kağıt yada su ile yıkanmalıdır. Perinenin ıslak kalmaması için de tekrar kuru bir tuvalet kağıdıyla kurutulmalıdır. Bu işlemlerin ardından eller bol su ve sabunla yıkanmalıdır (1).

1.4. Besin Hijyeni

Vücudumuzu hastalıklardan korumak, sağlıklı büyüyüp gelişmesini sağlamak ve hayatımızı devam ettirmek için besinlerin tüketilmesinde beslenme denir (5).

İki çeşit beslenme sorunu ile karşı karşıya kalınmaktadır. Bunlardan biri yeterli ve sağlıklı besinlerin alınması diğeri ise yeterli gıda takviyelerine ulaşmaktır (12).

Bir besinin üretildiği andan itibaren vücudumuza zarar vermemesini, koruyuculuğunu muhafaza etmesini, asıl olan insan vücuduna katacağı besleyici değerin yok olmaması için tüketimi yapılana kadar gerçekleştirilen tüm işlemlere besin hijyeni denir (13).

Besin kalitesini korumak için besinin saklanma koşulları, hazırlanışı, servisi gibi işlemlerde herhangi bir sanitasyon hatası, öncelikle bireyi ve hatta tüm toplumu olumsuz etkilemektedir. Besinlerin depolanma, çöplerin uygun şekilde uzaklaştırılması, yiyeceği hazırlayan personelin kişisel hijyen ve bakımı, kullandığı araç ve gereçlerin temizliği, hijyenik kurallara uygun olmalıdır (14).

Hastalıklara ve hatta ölümlere bile neden olan besin hijyeni için önlemler alınmalı, sunulan yiyeceklerin besin değerleri yüksek tutulmalı, uygunsuz hazırlanmaması, işlenmemesi için besinle ilgilenen personellerin temizlik kontrolleri düzenli yapılmalı ve besin hijyeni ile ilgili bilgi verilmelidir (14).

1.5. Okullarda Hijyen

Birey yaşamı boyunca sürekli dış ortamla temas halindedir. Bu ortamların başında belki de insan hayatının büyük bir bölümünü okumak, öğrenimini tamamlamak için geçirmiş olduğu bir yer olan okullardır. Çocukluktan itibaren ortalama olarak 17 yıl gibi bir süreyi okulda geçirir. Çocuğun büyümesi, gelişmesi, sağlığını koruması gibi

sorumluluklar okulun sağlık hizmetleri alanına girer. Ayrıca okul çalışanlarının, öğretmenlerin, çocukların da aileleri ile etkileşimi göz önüne alındığında okul sağlık hizmetleri, tüm toplumun sağlık düzeyini etkiler.

Okulun bu sağlık hizmetleri üç ana başlık altında incelenir:

- Okulda uygulanan sağlık hizmetleri
- Okulda verilen Sağlık eğitimi
- Okul ve Çevre sağlığı

Çocuğun okulda temas halinde olduğu her yer okuldaki çevre sağlığıdır. Sınıflar, yemekhane, tuvaletler, oyun yerleri, okul bahçesi, okul binası, binanın havalandırma-ısıtma- aydınlatma sistemleri insan yaşamını tehlikeye sokmamalıdır. Okul sağlığı hizmetlerince, okul ile çevresinin olası kazalara karşı tedbirler almalı, güvenlik yönünden uygunluğu kontrol edilmelidir. Okulda temizlik işleriyle ilgilenen görevlilere sağlıklı yaşama bilincinin kazandırılması gerekir (15).

Çocuk yaşlarda beslenme yapılan kurumlardan biri olan kantinlerde, burada çalışan personelin hijyen, sanitasyon ve beslenme konusundaki bilgi düzeyleri dolaylı olarak çocukları da etkilemektedir. Çünkü çocuklar neredeyse günün bir öğünü okul kantinlerinden karşılamaktadır. Temiz ve sağlıklı olmayan gıdalarda çocuklar için tehlike oluşturacağı için bunları hazırlayan kantin personelinin bilgi düzeyi son derece önem taşımaktadır (5).

Okul dönemi çocuklarında görülen grip, kulak, burun gibi solunum yolu enfeksiyonları, diş çürükleri, kızamık, suçiçeği gibi bulaşıcı hastalıklar okul sağlığımın uygun olmadığı koşullarda ortaya çıktığı gibi çocukların genel vücut temizliğine ilgi göstermemeleriyle de bu tür hastalıklar oluşur. Çocukların okul öncesi dönem eğitiminde ebeveynlerin vücut temizliği, el yıkama ve tuvalet alışkanlıkları, kimseden yardım almadan kendi ihtiyaçlarını (giyinmek, soyunmak) karşılamalarını sağlamakta çocukları yönlendirmelidir. Bu noktadan hareketle, tüm insanların yaşamları boyunca edinmeleri gereken ve sağlıkları açısından oldukça önemli bir yere sahip olan hijyene yönelik davranışlar da bu dönemde kazanılması beklenen önemli davranışlardan birisidir. Ebeveynlerin tutumları bu becerilerin yerleşmesinde önemli rol oynamaktadır (16).

1.6. Besin Zehirlenmesi

Kontamine olmuş bir besinin ya da ieeğın tüketimi ile oluşan enfeksiyon durumuna besin zehirlenmesi denir. Bakteri, küf, maya, bitki, hayvan, fiziksel ve kimyasal maddelerle bozulmuş besinlerin tüketimi ile ortaya çıkan hastalıklar besin kaynaklı hastalıklardır (17)

Gıda zehirlenmesi yiyecek,su, veya bunların toksinleri; bakteri, virüs veya kimyasal madde ile kirlenmiş maddelerin tüketilmesiyle ortaya çıkan hastalık olarak tanımlanmaktadır (18).

Birçok faktörün bir araya gelmesi nedeniyle gıda zehirlenmesine artış yaşandığı gözlenmektedir. Bunlar az sıklıkla alışveriş yapma, uzun süre yiyecek saklamak uygun ısıtma koşullarının olmaması, önceden hazırlanmış yemeklerin kullanımının artması, uzun seyahatler, sık yemek yeme zehirlenmelere sebep olmaktadır (18).

Gıda kaynaklı patojenler hayatın her yönüne ulaşır bunlardan kaçınmak neredeyse imkansızdır. Ayrıca gıda sistemlerinde mikrobiyal kirleticilere hassasiyet göstermek oldukça zordur (18).

Türkiye dahil gelişmekte olan ülkelerde zehirlenmelere bağlı çocuk ölüm oranları çok yüksek olduğundan, çözülmesi gereken önemli bir problem olarak durmaktadır (19).

Zehirlenmeler tüm yaş gruplarında görülebilmekle birlikte, daha sık olarak çocukluk çağında daha ölümcül seyredebilir. Türkiye'nin tüm bölgelerinden gelen 38 sağlık kurumlarına dayalı 1977 yılında yapılan bir çalışmada, 5077 çocuk zehirlenme olgusu değerlendirildi ve toplam acil vakalar arasında zehirlenme vakalarının oranı % 0.9 olarak bulundu (19).

Teknoloji hızla ilerlemesi ile bilinçli beslenme, koruyucu hekimlik çalışmaları ve bulaşıcı hastalıklar tedavi edilmesi yaygınlaşmaktadır. Ülkemizde çocukluk ağı zehirlenmeler, trafik kazaları düşme ve yanıklardan sonra dördüncü sıradadır. Ülkemizde yapılan çalışmalarda zehirlenmeler ile ilgili ölüm oranı (% 0 ve% 5,5) aralığında gözlenmiştir. Ayrıca 1982 yılında İngiltere ve Galler de ortaya çıkan E.coli.0157 isimli yeni hastalıklar küreselleşen dünyada ülkeler arasındaki gıda güvenliği standartlarının farklılığı, giderek artan gıda pazarı mikroorganizmaların dünya

geneline hızla yayılmasına sebep olmuştur. Bunun toplumlar üzerinde sağlık, ekonomi ve kültürel bakımdan büyük etkisi olmuştur (19).

Zehirlenmesine yol açan sebepler aynı bölgede bulunan ülkelere ve yıllara göre değişebilir. Benzer şekilde, zehirlenme sebepleri yaşa, cinsiyete, aile eğitim düzeyine bölge ve mevsim şartlarına göre değişir. Bu nedenle her ülke kendi zehirlenmesi profilini çıkarıp ve karşı karşıya kalacağı risk ve tehditlere göre gerekli önlemleri almalıdır (19).

Patojen bakterilerin hastalığa neden olan türlerine göre ikiye ayrılır.

Besin Enfeksiyonu: Hastalık etkeni olan bakterilerin oluşturduğu ve ürettiği besinlerin tüketilmesi ile oluşan hastalıklardır (17).

Besin Entoksikasyonu: Hastalık etkeni olan bakterilerin ürettiği toksinli besinlerin tüketilmesiyle oluşan hastalıklardır (17)

Besin kaynaklı hastalıklara yol açan faktörler, personelin hijyene dikkat etmemesi, üretimden tüketime kadar geçen aşamalarda oluşan kontaminasyonlar veya hatalı ısı uygulamaları sayılabilir (17)

Mikrobiyolojik besin zehirlenmeleri, patojen mikroorganizmalarla bulaşık ya da bunların üreme ve toksin yapma olanağı bulduğu besin maddelerinin çiğ veya kusurlu hazırlanmış şekillerinin yenmeleri sonucu meydana gelmektedir. Ayrıca besin maddelerinin hazırlanması, depolanması, dağıtımı ve mutfakta pişirilmesi sırasında yeterli temizlik kurallarına uyulmaması sonucu ortaya çıkan sağlık sorunu besin zehirlenmesidir (20).

Yapılan çeşitli araştırmalarda, gıda kaynaklı hastalıklar içinde en yüksek oranın mikrobiyolojik hastalıklara ait olduğu saptanmıştır (20).

Gıdalar uygun olmayan koşullarda bozularak insanlarda enfeksiyon yada intoksikasyona neden olan patojen mikroorganizmaların bulaşmasına ve gelişmesine ortam hazırlar. Söz konusu mikroorganizmalar gıdanın raf ömrünün kılmasına ve kısa sürede bozularak tüketilemeyecek hale gelmesinde etkin rol oynar. Bu nedenle etken mikroorganizmaları ve bunların toksinlerinin bulunduğu gıdanın tüketilmesi insanlarda tifo, paratifo, botulinum, basilli dizanteri, kolera, veba, şarbon, giardiyaz, toksoplazmoz gibi önemli bakteriyel besin enfeksiyonları da yaratabilmektedir. Gıda kaynaklı patojenlerden; Salmonella, patojenik E.coli, Campylobacter, Listeriamonocytogenes, Staphylococcus, Clostridiumbotulinum, Bacilluscereus., Yersiniaenterocolitica vb.

mikroorganizmaları ve bunlarında insanlarda zehirlenmelere, gastrointestinal, ateş ve nörolojik hastalıkların oluşmasına bazı olaylarda da ölümlerle sonuçlandırıldığı görülür (20).

Hafif bir karın ağrısıyla başlayıp besin kaynaklı ölümlerle bile sonuçlanabilen besin zehirlenmeleri, kontamine olmuş besinin tüketilmesi yada gıdaların sağlıklı ortamda hazırlanması ve depolanması gibi hatalardan oluşur. Besin zehirlenmelerinin çoğunun bakterilerin ürettiği toksinler veya bakteri miktarını etkileyen nem, beslenme ve sıcaklık gibi koşullar sağlandığında bakteri yoğunluğu artar ve zehirlenmeler devam eder (21).

1.6.1. Gıda Kaynaklı Enfeksiyonlar ve Zehirlenmeler

Patojen bir mikroorganizmanın ürettiği toksini içeren besinin tüketilmesiyle oluşan bu hastalıklar, en yaygın görülenleri olup bakteri kökenli oldukları için hızlı gelişir ve ürerler. Bunun yanı sıra bitkisel ve hayvansal toksik maddeler de besin zehirlenmelerine neden olur (22).

1.6.1.1. Besin Kaynaklı Enfeksiyonlar

Patojen mikroorganizmanın besin yolu ile vücuda alınması sonucu ortaya çıkan enfeksiyonlara denir (22).

Pasif Besin Enfeksiyonları:

Mikroorganizmanın gıda içerisinde çoğalmadığı, besinin sadece taşıyıcı işlevi görmesi ile oluşan enfeksiyonlara denir (22).

Aktif Besin Enfeksiyonları:

Mikroorganizmanın gıda içerisinde besin yolu ile alınarak çoğalması sonucu oluşan enfeksiyonlara denir (22).

1.6.1.2. Besin Kaynaklı Zehirlenmeler

1.6.1.2.1. Besin Kaynaklı Bakteriyel Zehirlenmeler

Kontamine olmuş bir besin maddesinde toksinlerin salgılanmasıyla beraber tüketilen gıdanın vücutta meydana getirdiği zehirlenmeye denir (22).

1.6.1.2.2. Besin Kaynaklı Küf Zehirlenmeleri (Mikotoksi- kozis)

Mikotoksinler, hastalık etkeni oluşturan, antijenik özellik göstermeyen küflerden salgılanan ürünlerdir. Bu ürünler kontamine olmuş gıdalarla beraber tüketilmesiyle oluşan zehirlenmelere mikotok- sikozis denir (22).

1.7. Personel Eğitimi

Toplumları hızla sanayileşmeye, endüstriyellemeye gittiği bu yüzyıllarda insan gücünü de yok saymamak gerekir. Sağlıklı, güçlü, üretken bir birey yeterli, dengeli beslenme kişisel temizlikle sağlanır. Dengesiz beslenme bireyin çalışma, düşünme, yaratma ve planlama performanslarını etkiler. Yorgun, isteksiz, bedenen halsiz hasta kişilerden oluşan bir toplum oluşmasına neden olur. Bu yüzden bireylere beslenme ve hijyen eğitiminin verilmesinden çok bunun nasıl yapılacağına da öğretilmesi gerekir. Bireyin kendisine, ailesine, çevreye ve topluma yararlı olmasını istiyorsak iyi bir eğitim verilmelidir. Eğitim alan kişilerin değişen hayat koşullarına uyum sağlaması da rahat olur. Besin işletmelerinde oluşan sorunların en büyük eksikliği beslenme ve hijyen bilgisinin yetersizliğidir (6).

Müşteri sağlığını korumak adına sorumlu diyetisyenlerin, diyet teknikerlerinin ve yiyecek servis yöneticilerinin personeline besin güvenliği ile ilgili eğitim imkanı sağlaması, kontrole iknayı cesaretlendirirken, besin güvenliğine karşı daha iyi davranış sergilemelerine neden olmaktadır (23).

Mikroorganizmaların besinlere bulaşmaması için personelin göstermiş olduğu davranışlar ve çaba ahlaki ve yasal açıdan büyük bir sorumluluktur. Bunu başarmanın en temel yolu ise personel hijyeni prensiplerine gösterilecek özendir (23).

Bireyde değiştirilmesi istenilen davranışların hedefleri belirlenmeli ve kazandırılacak davranışların oluşması yönünde planlı bir eğitim gerçekleştirilmelidir (5).

Milli Eğitim Bakanlığı çeşitli okullar yardımıyla her yıl bunun gibi kurslar düzenlemekte kursun sonunda sertifika vermekte ve artık sertifikası olmayan kişilere çalışma izni verilmemektedir (5).

Kantinlerde personele verilecek eğitim beslenme, hijyen, sanitasyon bilgisinin artırılmasının yanı sıra kazaları engeller ve personel ile hizmet verilen gruptakilerin yani öğrencilerin daha sağlıklı iletişim kurmasına yardımcı olur (5).

1.8. Konuyla İlgili Yapılan Araştırmalar

2000'li yılların başında Trabzon ilinde yapılan bir çalışmada kırsal ve kentsel iki ilköğretim okulunda çalışma yapılmış ve bu çalışmada 5. ve 8. sınıf öğrencileri örneklem olarak seçilmiştir. Bu çalışmada hijyen özelliklerinin incelenmesi el yıkama boyutu ile incelenmiş ve kırsal bölgedeki çocukların anlamlı bir şekilde kentsel bölgedeki çocuklara oranla "sabah kalkınca" ve "tuvalete girmeden önce" el yıkama alışkanlıklarının olduğu belirlenmiştir.

Diğer yandan ise kentsel bölgede yaşayanların "her hafta en az bir defa tırnak kestikleri", "tuvalet kağıdı kullandıkları", "oyun oynadıktan sonra iç çamaşırı değiştirdikleri" ve "her gün çorap değiştirdikleri" ve kırsal bölgede yaşayan çocuklara oranla anlamlı bir farklılık oluşturdukları gözlemlenmiştir. Tüm bu programların yürütülmesinin anne odaklı programlarla daha ileri seviyelere taşınabileceği de araştırmadan çıkan farklı bir sonuç olmuştur (24).

2002-2003 eğitim yılında Van Yüzüncü yıl Üniversitesi Sağlık Yüksek Okulu 1. ve 4. Sınıf öğrencilerinin bireysel hijyen ile ilgili davranışları karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma hemşirelik, ebelik ve sağlık memurluğu bölümleri ve kız-erkek öğrencileri arasında yapılmıştır. Sonuç olarak öğrencilerin bireysel hijyenle ilgili davranışların değiştirilmesi için eğitime önem verilmesi gerektiğine varılmıştır (25).

Kişisel hijyen özelliklerine ilişkin çalışmalar daha sonraki yıllarda da devam etmiş Balıkesir ili Bandırma ilçesinde 2007 yılında yapılan bir çalışmada kırsal ve kentsel iki ilköğretim okulunda yapılmış ve bu çalışmada 4. ve 8. sınıf öğrencileri örneklem olarak seçilmiştir. Bu çalışmanın sonuçlarına göre kişisel hijyen davranışlarının eksikliği tespit edilmiş olup bu eksikliklerin giderilmesi amaçlı gelişim sağlamak için kişilerin erken yaşta bilinçlendirilmeleri gerektiği düşünülmüştür (26).

Aynı yıllarda Mersin ilinde yapılan bir çalışmada 1. ve 6. sınıfa devam eden 765 öğrenciden oluşan bir örneklem grubuyla yapılmıştır. Öğrencilerin temel sağlık davranışlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Sonuç olarak öğrencilerin temel sağlık davranışlarının yeterli olmadığı görülmüştür. Ailedeki anne baba eğitiminin ve okul öncesi eğitiminin öğrenciler üzerinde temel sağlık davranışlarının kazandırılmasına yönelik eğitim verilmesine dikkat çekilmiştir (27).

İstanbul ilinde 2008 yılında iki yerleşim yerinden seçilen 2 ayrı ilköğretim öğrencilerinin kişisel temizlik alışkanlıklarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Genel olarak iki ilköğretim okulundaki kişisel temizlik alışkanlıkları açısından benzer özelliklerin olduğu, ancak bazı konularda farklarda bulunmuştur. İki okul öğrencilerinde kişisel hijyen konusundaki bilgilerin istenilen düzeyde olmadığı, bu konuda eğitim programlarının düzenlenmesi ve uygun beceri eğitimlerinin yapılması gerektiğine varılmıştır (11).

2009 yılında İstanbul ilinde 5. sınıf öğrencileri ile yapılan bir çalışmada oral hijyen eğitiminin dental plak oluşumu üzerindeki etkileri incelenmiştir. Öğrencilerden sağlık güvencesi olanlar ve sağlık güvencesi olmayanların diş hekimlerine gitme sıklığına bakılmıştır. Her iki grupta da üç ay sonra plak oluşumu açısından bakıldığında, eğitim verilen gruptaki öğrencilerin plak indeksi azalırken, eğitim verilmeyen grupta bu oranın arttığı gözlenmiştir (28).

Ankara ilinde 2009 yılında ilköğretim öğrencilerinde el hijyeni ve el hijyeni etkinliğinin değerlendirilmesi amacıyla yapılan bir çalışmada öğrencilerin hijyen ile ilgili bilgi ve uygulamalarının video destekli el hijyeni eğitiminin etkinliği değerlendirilmiştir. Yapılan bu eğitimin çocukların el yıkama bilgi ve becerinin gelişmesinde etkili olduğuna varılmıştır. Okullarda okul sağlığı hemşiresinin olması, öğrencilerin bu kapsamda el hijyeni becerisi ve alışkanlığı geliştirmelerine katkı sağlayabileceği düşünülmüştür (29).

Ankara ilinde biri genel lise biri genel lise eğitimi veren özel lise, biri sağlık meslek lisesi, biri endüstri meslek lisesi olmak üzere öğrencilerin kişisel hijyen ile ilgili olumlu davranış değişikliklerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu konuda ailelerin kişisel hijyen uygulamalarında etkili olduğuna varılmıştır (30).

2010-2011 yıllarında Elazığ ili Kovancılar ilçe merkezinde yapılan bir çalışmada ilköğretim okulundaki 6,7 ve 8. sınıf öğrencilerinin temizlik ve hijyen algıları belirlenmek amacıyla yapılmıştır. Sonuçta 6. sınıf öğrencilerinin 7. ve 8. sınıf öğrencilere göre "temizlik ve hijyen" algılarının daha yüksek düzeyde gerçekleştiği görülmüştür (31).

Afyonkarahisar ile Emirdağ ilçesine 2010-2011 yıllarında yapılan bir çalışmada temizlik ve hijyen öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmiştir. Katılan öğrencilerin cinsiyetleri bakımından değerlendirildiğinde, kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir fark olmadığı bulguları elde edilmiştir (32).

2011-2012 yılları arasında Sivas ilinde ilköğretim programlarının ilk yardım ve temel sağlık eğitimi açısından incelenmesi için yapılan bir çalışmada, ilköğretimin birinci kademesinde uygulanan ilköğretim programındaki ilk yardım ve temel sağlık eğitiminin etkili ve verimli verilip verilmediğini, öğretmen görüşleri ile değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda ilk yardım ve temel sağlık eğitimi açısından önerilere yer verilmiştir (33).

Antalya ili Serik ilçesinde yer alan Yukarı Kocayatak yatılı ilköğretim bölge okulunda 2011-2012 yıllarında kişisel hijyen uygulamalarının belirlenmesi amacıyla bir çalışma yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerinin çoğunluğunun kişisel hijyen uygulamalarında düzenli ve titiz oldukları görüşmüştür. Bu doğrultuda yatılı ilköğretim bölge okulunda okuyan öğrencilerinin kişisel hijyen uygulamalarını geliştirmelerine yönelik uzman kişiler tarafından seminer ve konferans verilmesi, okul personeline ve ailelere kişisel hijyen uygulamaları ile ilgili pratik bilgiler veren eğitici kaynakların hazırlanması gerektiği önerilmektedir (34).

2. MATERYAL VE YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Amacı

Bu tez çalışmasında İlköğretim okullarında kullanılan materyallerde mikrobiyolojik kirliliklerin ve temizlik personellerinin yeterliliklerinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

2.2. Araştırmanın Evreleri

- a- Steril şartlar altında swap hazırlığı yapılarak UV ışınından tekrar geçirildi.
- b- Sıvı besi yeri hazırlanarak 10 ml. numune olarak steril kapaklı tüplere aktarıldı.
- c- Katı besi yerleri hazırlanarak 15 ml. petri kaplarına aktarıldı ve buzdolabında + 4 derecede muhafaza altına alındı.
- d- İlköğretim okullarının daha önceden belirlenen;
 - 1- Tuvalet muslukları,
 - 2- Lavabolar,
 - 3- Kapı kolları,
 - 4- Yemek masaları,
 - 5- Yemek sandalyeleri,
 - 6- Kantin masaları,
 - 7- İçecek kutuları,
 - 8- Kalorifer petekleri,
 - 9- Sınıf masaları,
 - 10- Sınıf sandalyeleri,
 - 11- Bilgisayar klavyeleri,
 - 12- Madeni paralar,
 - 13- Kağıt paralar,
 - 14- Kalemler,
 - 15- Tahta silgisi,
 - 16- Çöp kovası ve

17- Öğrenci dolaplarından swapla sürüntü alındı

e- 24 Saat sıvı besi yerinde kuluçka süresinden sonra steril öze yardımı ile kanlı agara ekim yapıldı.

f- 12 ve 24 saat periyotlarında katı besi yerlerindeki üreme durumları gözlemlendi.

g- Gözlemlenen katı besi yerlerinin patojenik karakterizasyonu yapıldı.

h- Tespit edilen bakterilerin hem zon olarak hem de yüzeysel görüntülemesi yapıldı.

i- Bakterilerin gram boyama görüntülemesi yapıldı.

2.3. Araştırmanın Veri Toplama Araçları

Literatürlerden elde edilen bilgiler ve uzman görüşleri doğrultusunda temizlik personeline 13 maddelik yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Bu form devlet okulu ve özel okul olmak üzere iki farklı eğitim kurumunda çalışan 8 temizlik personeline uygulanmış ve görüşmeler kayıt altına alınmıştır. Bu görüşmelerde kişi isimleri objektif görüşlere ulaşmak açısından kodlama yöntemi ile belirlenmiştir. Ortam ve materyallerin mikrobiyolojik kirliliği ile yapılan hijyen çalışmaları arasında ilişkilendirmenin nitel verileri de çalışmada sunulmuştur.

2.4. Katılımcılar

Temizlik elemanları 7 bay 1 bayan olmak üzere 8 kişiden oluşmaktadır.

2.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

a- Bu araştırma bir devlet okulu ve bir özel okul ile sınırlıdır.

b- Bu araştırma okulun hijyeninden sorumlu olan temizlik personeli ile sınırlıdır.

c- Bu araştırma tanımlaması yapılmış uygulama ortamları ile sınırlıdır.

2.6. Araştırmanın Varsayımları

1. Okulun temizlik personellerinin hijyen hakkındaki dūřüncelerini samimi bir Őekilde ifade ettikleri,
2. Okulun temizlik personellerinin okulun temizliğinde kullandıkların temizlik ürünlerinin içeriğini bilmedikleri
3. Okulun temizlik personellerinin okul temizliği hakkındaki dūřüncelerini aktarıırken birbirlerini etkilemedikleri varsayılmaktadır.

2.7. Araştırma Verilerinin Değerlendirilmesi

Araştırma verilerinin değerlendirilmesi aşamasında steril swap yardımı ile sıvı besi yerine aktarılan ortam kirlilikleri katı besi yerine ekilerek 37°C'de ve 24 saat beklemeden sonra incelemeye tabi tutuldu.

Birinci aşamada besi yerlerinde üreyen bakterilerin patojen olup olmadıkları literatürdeki yöntemlere göre görsel olarak belirlendi. Daha sonra elde edilen bakterilerin gram (-) veya gram (+) olmalarına ilişkin tanımlama yapılmıştır.

İkinci aşamada nitel araştırmanın durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışmasından da çoklu bütüncül durum çalışması Şeklinde özelleştirilmiştir. Araştırmada toplanan verilerin içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizinden elde edilen kodlar, tablolar halinde bulgular kısmında sunulmuştur.

3. BULGULAR

Araştırmadan elde edilen bulgular genel olarak iki aşamada elde edilmiştir. İlk olarak devlet okulları ve özel okulların kullanım alanları ve kullanılan materyallerden elde edilen bulgular irdelenmiş ve karakterizasyonları yapılmıştır. Daha sonraki aşamada ise temizlik personeline uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formuna ilişkin bulgular sunulmuştur.

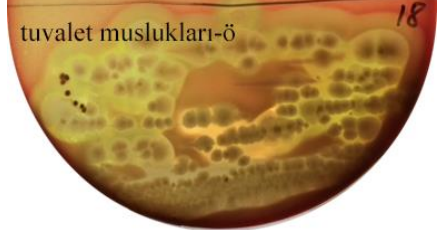

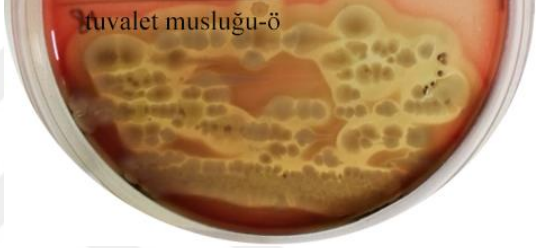
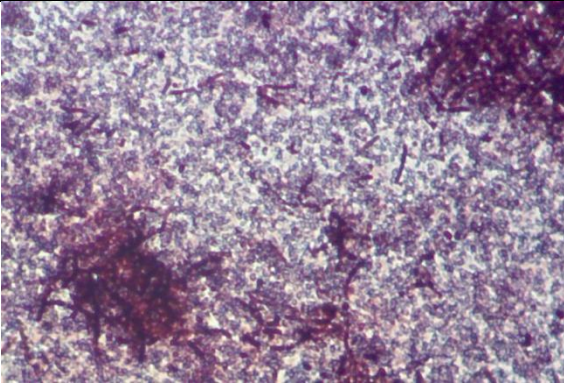
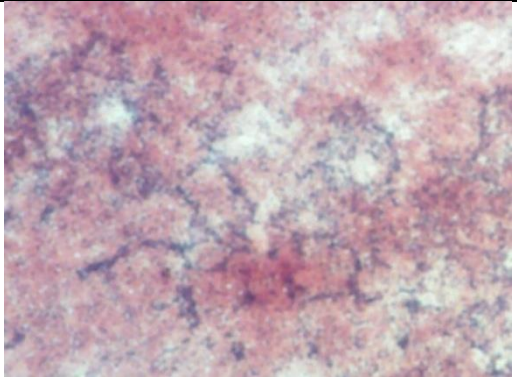
3.1. Devlet Okulları ve Özel Okulların Kullanım Alanları ile Kullanılan Materyallerden Elde Edilen Bulgular

Araştırmanın bu aşamasında okullarda öğrencilerin en fazla temas ettikleri materyaller ve ortamlar belirlenmiş ve sürüntü örnekleri bu ortamlardan alınmıştır. Tespit edilen çalışma alanları ve materyaller şu şekilde dağılım göstermektedir;

- 1- Tuvalet muslukları,
- 2- Lavabolar,
- 3- Kapı kolları,
- 4- Yemek masaları,
- 5- Yemek sandalyeleri,
- 6- Kantin masaları,
- 7- İçecek kutuları,
- 8- Kalorifer petekleri,
- 9- Sınıf masaları,
- 10- Sınıf sandalyeleri,
- 11- Bilgisayar klavyeleri,
- 12- Madeni paralar,
- 13- Kağıt paralar,
- 14- Kalemler,
- 15- Tahta silgisi,
- 16- Çöp kovası ve
- 17- Öğrenci dolaplarından elde edilen mikrobiyolojik kirlilik bulgularıdır.

Tuvalet musluklarından elde edilen görüntüler Tablo 1'deki gibidir.

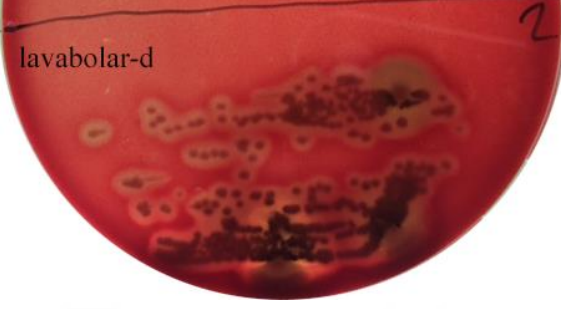
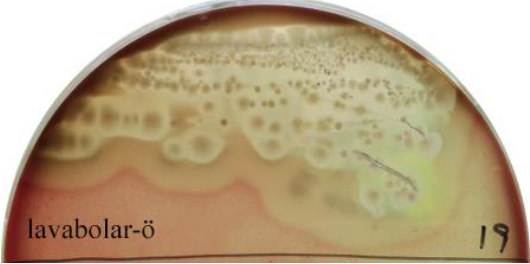

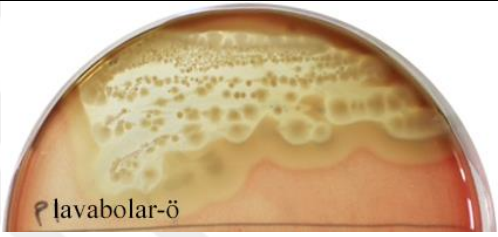
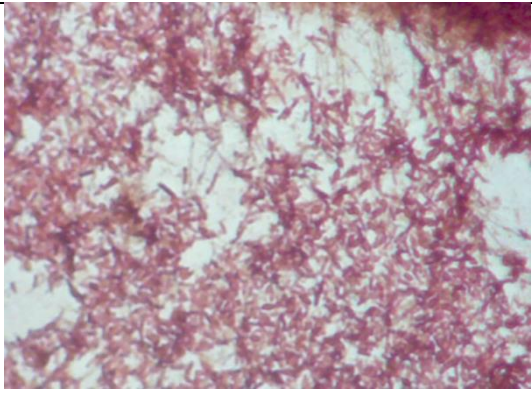
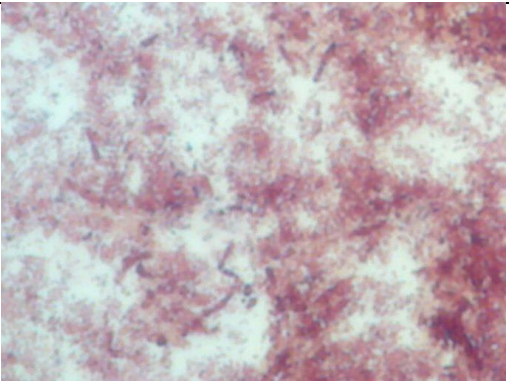
Tablo 1. Tuvalet Musluklarından Elde Edilen Görüntüler

Devlet Okulu	Özel Okul
Patojenite Görüntüsü	Patojenite Görüntüsü
	
Besi Yeri Görüntüsü	Besi Yeri Görüntüsü
	
Mikroskop Görüntüsü	Mikroskop Görüntüsü
	

Tablo 1'e bakıldığında özel okulun tuvalet musluklarından elde edilen besi yeri görüntülerinde devlet okulundaki tuvalet musluklarından elde edilen besiyeri görüntülerine göre patojen bakterilerin fazla olduğu görülmektedir.

Lavabolardan elde edilen görüntüler Tablo 2'deki gibidir.

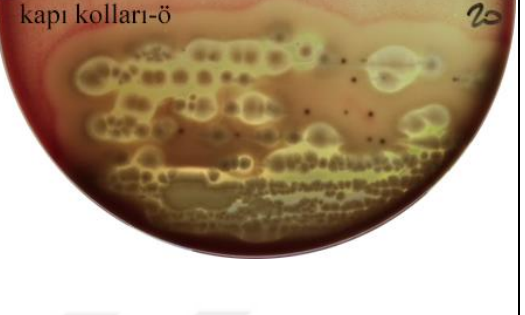
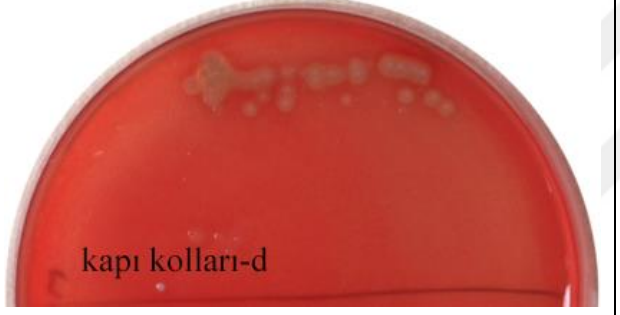

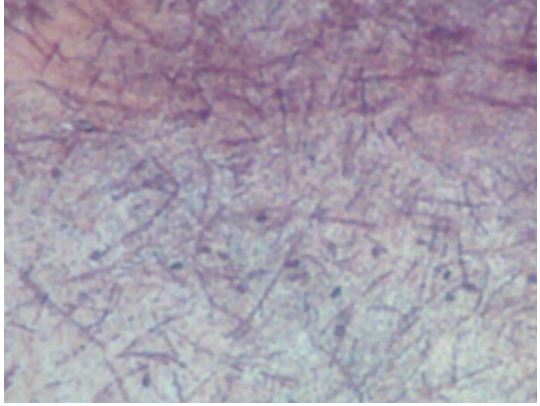
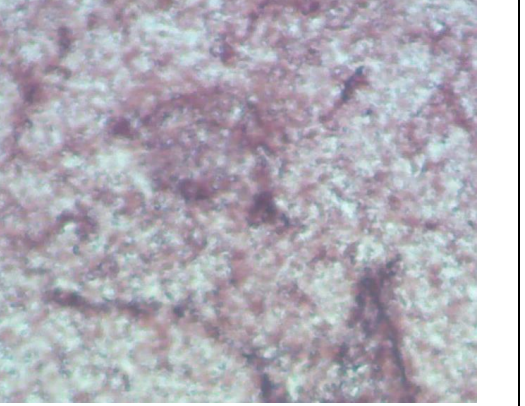
Tablo 2. Lavabolardan Elde Edilen Görüntüler

Devlet Okulu	Özel Okul
Patojenite Görüntüsü	Patojenite Görüntüsü
	
Besi Yeri Görüntüsü	Besi Yeri Görüntüsü
	
Mikroskop Görüntüsü	Mikroskop Görüntüsü
	

Tablo 2'ye bakıldığında özel okulun lavabolarından elde edilen besi yeri görüntülerinde devlet okulundaki lavabolardan elde edilen besiyeri görüntülerine göre patojen bakterilerin fazla olduğu tespit edilmiştir.

Kapı kollarından elde edilen görüntüler Tablo 3'deki gibidir.

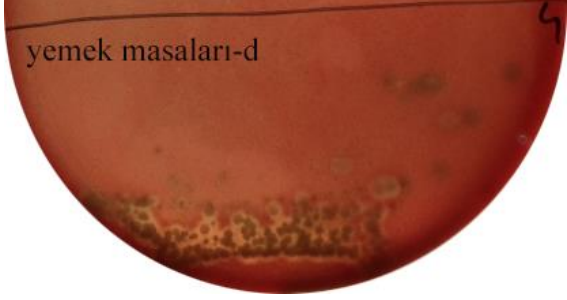
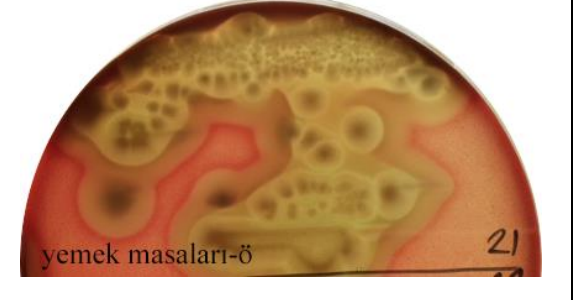
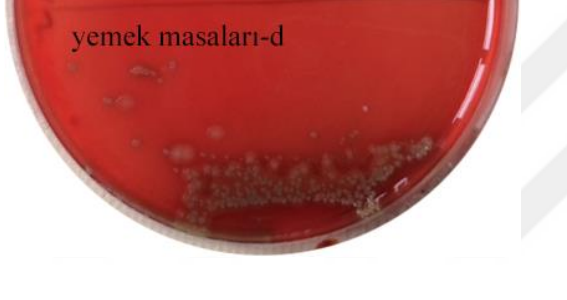
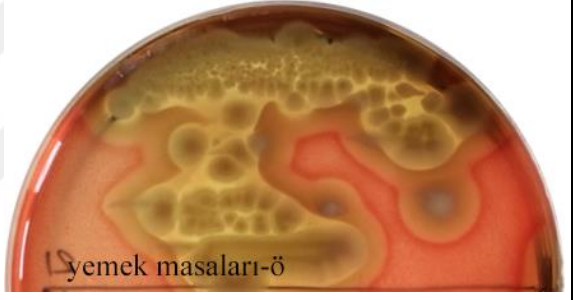
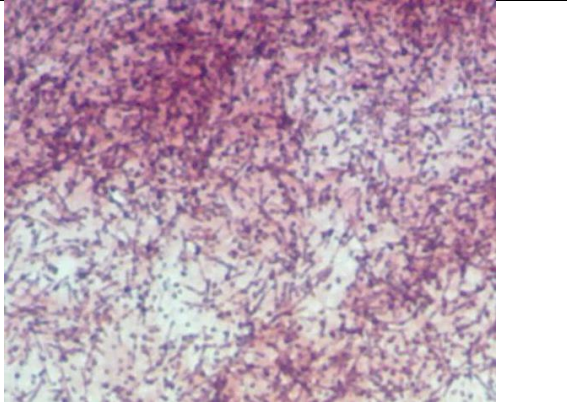
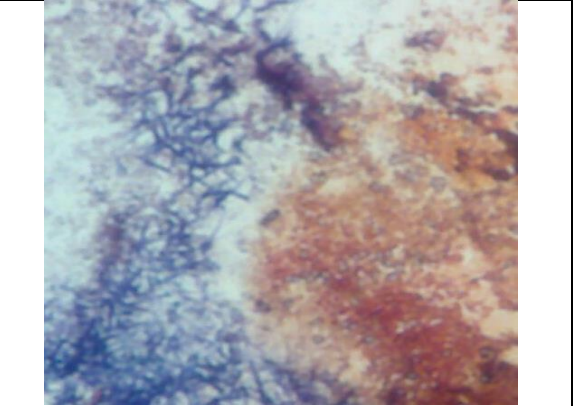
Tablo 3. Kapı Kollarından Elde Edilen Görüntüler

Devlet Okulu	Özel Okul
Patojenite Görüntüsü	Patojenite Görüntüsü
	
Besi Yeri Görüntüsü	Besi Yeri Görüntüsü
	
Mikroskop Görüntüsü	Mikroskop Görüntüsü
	

Tablo 3'e bakıldığında özel okulun kapı kollarından elde edilen besi yeri görüntülerinde devlet okulundaki kapı kollarından elde edilen besiyeri görüntülerine göre patojen bakterilerin fazla olduğu görülmektedir.

Yemek masalarından elde edilen görüntüler Tablo 4'deki gibidir.

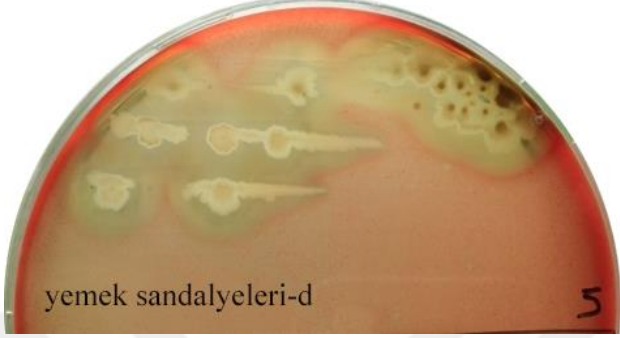

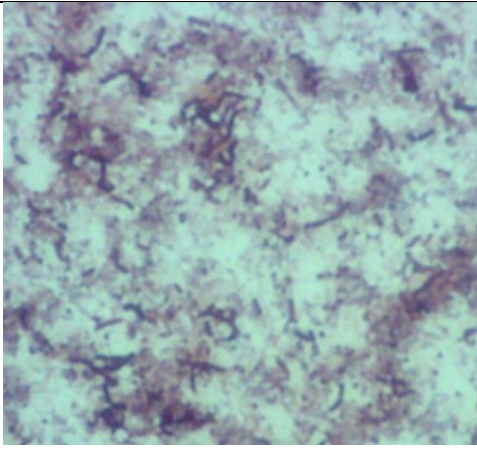
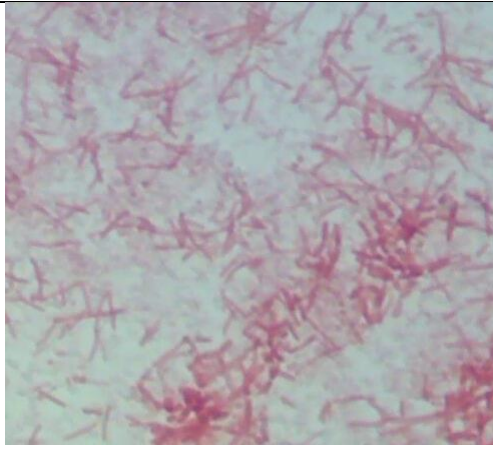
Tablo 4. Yemek Masalarından Elde Edilen Görüntüler

Devlet Okulu	Özel Okul
Patojenite Görüntüsü	Patojenite Görüntüsü
	
Besi Yeri Görüntüsü	Besi Yeri Görüntüsü
	
Mikroskop Görüntüsü	Mikroskop Görüntüsü
	

Tablo 4'e bakıldığında özel okulun yemek masalarından elde edilen besi yeri görüntülerinde devlet okulundaki yemek masalarından elde edilen besiyeri görüntülerine göre patojen bakterilerin fazla olduğu görülmektedir.

Yemek sandalyelerinden elde edilen görüntüler Tablo 5'deki gibidir.

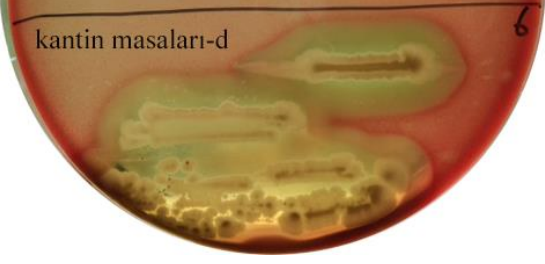
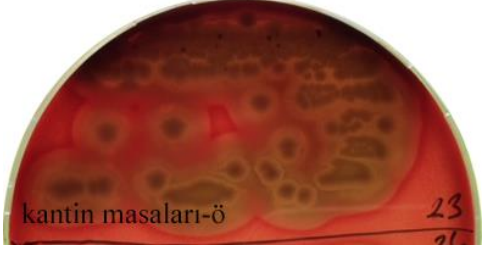
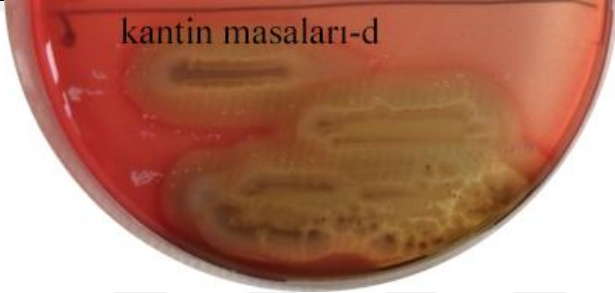

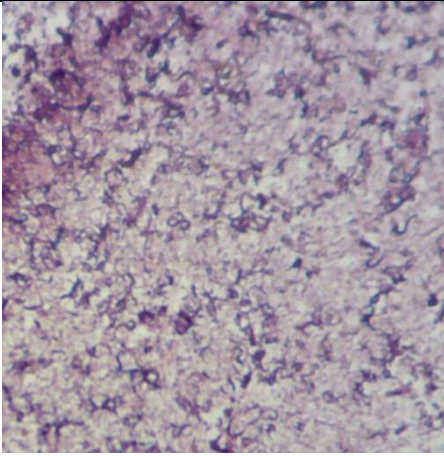
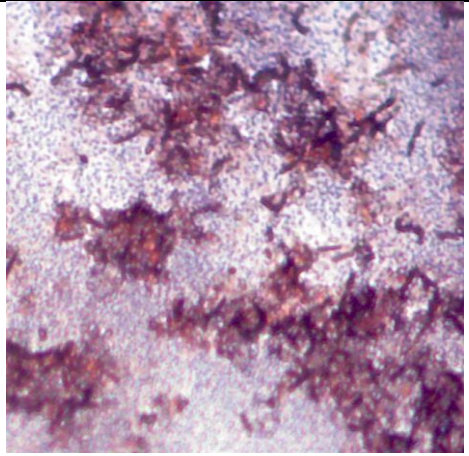
Tablo 5. Yemek Sandalyelerinden Elde Edilen Görüntüler

Devlet Okulu	Özel Okul
Patojenite Görüntüsü	Patojenite Görüntüsü
	
Besi Yeri Görüntüsü	Besi Yeri Görüntüsü
	
Mikroskop Görüntüsü	Mikroskop Görüntüsü
	

Tablo 5'e bakıldığında özel okulun yemek sandalyelerinden elde edilen besi yeri görüntülerinde devlet okulundaki yemek sandalyelerinden elde edilen besiyeri görüntüleri arasında benzer sonuçlara rastlanmaktadır.

Kantin masalarından elde edilen görüntüler Tablo 6'deki gibidir.

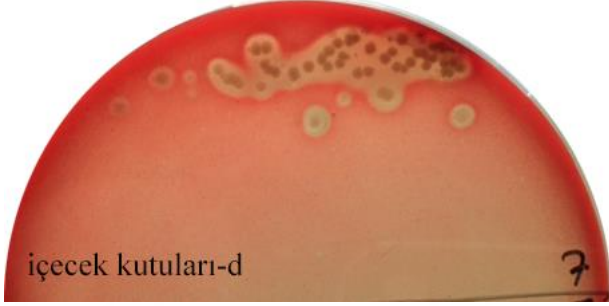
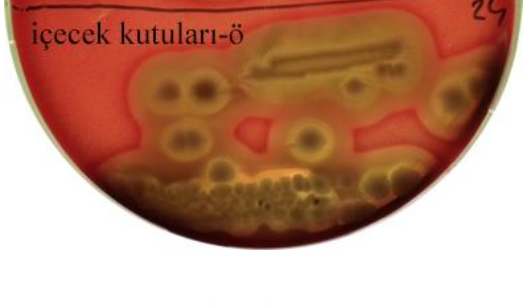
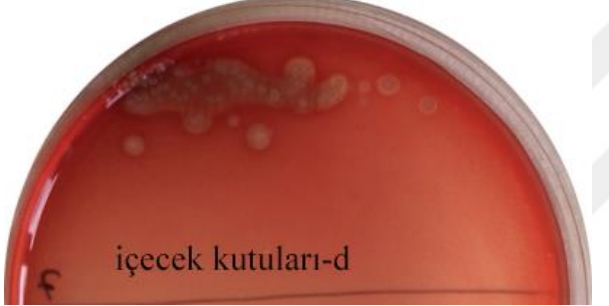

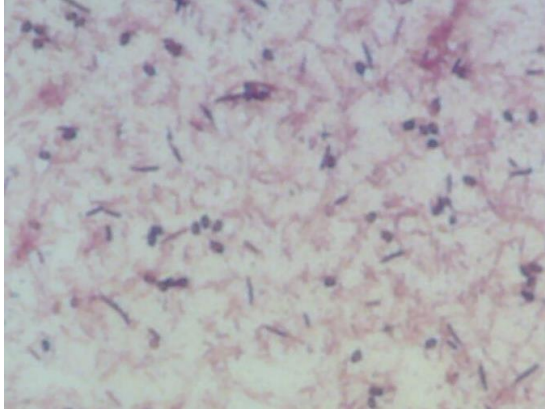

Tablo 6. Kantin Masalarından Elde Edilen Görüntüler

Devlet Okulu	Özel Okul
Patojenite Görüntüsü	Patojenite Görüntüsü
	
Besi Yeri Görüntüsü	Besi Yeri Görüntüsü
	
Mikroskop Görüntüsü	Mikroskop Görüntüsü
	

Tablo 6'ya bakıldığında her iki okulda da en kirli yer olarak tespit edilen okulun kantin masalarından özel okuldaki elde edilen besiyeri görüntülerinde devlet okulundaki kantin masalarından elde edilen besiyeri görüntülerine göre patojen bakterilerin fazla olduğu görülmektedir.

İçecek kutularından elde edilen görüntüler Tablo 7'deki gibidir.

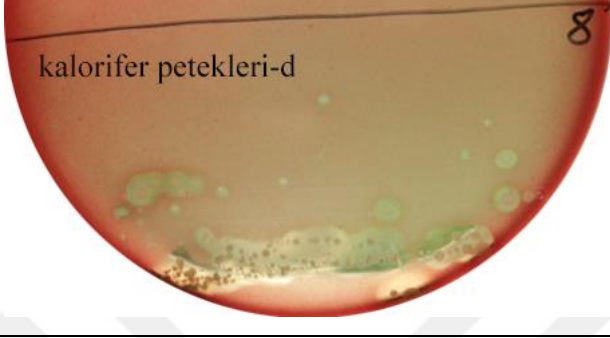
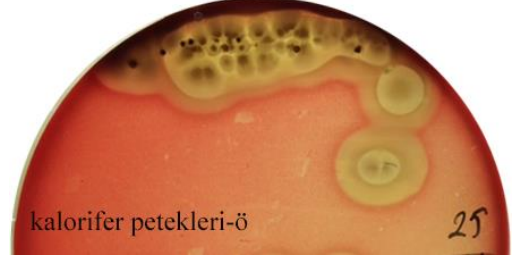

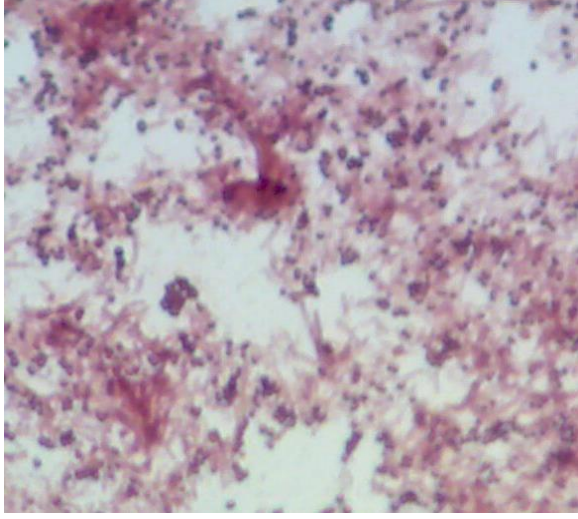
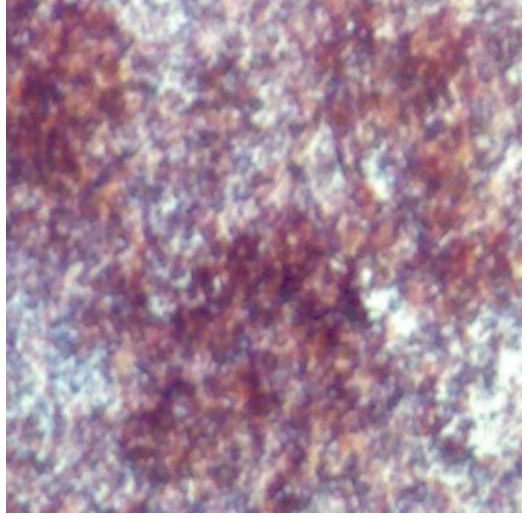
Tablo 7. İçecek Kutularından Elde Edilen Görüntüler

Devlet Okulu	Özel Okul
Patojenite Görüntüsü	Patojenite Görüntüsü
	
Besi Yeri Görüntüsü	Besi Yeri Görüntüsü
	
Mikroskop Görüntüsü	Mikroskop Görüntüsü
	

Tablo 7'ye bakıldığında özel okulun içecek kutularından elde edilen besi yeri görüntülerinde devlet okulundaki içecek kutularından elde edilen besiyeri görüntülerine göre patojen bakterilerin fazla olduğu görülmektedir.

Kalorifer peteklerinden elde edilen görüntüler Tablo 8'deki gibidir.

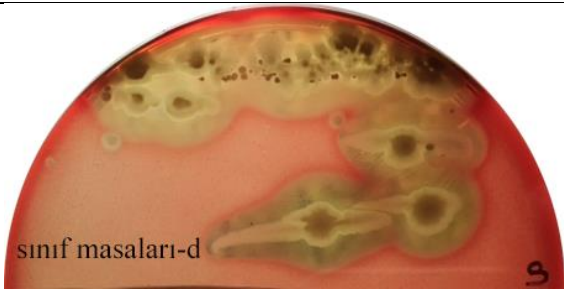
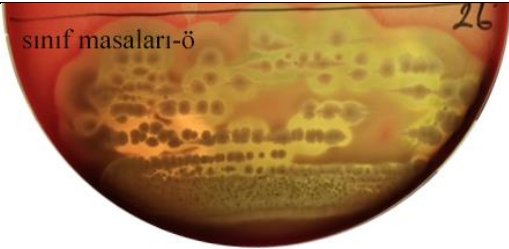
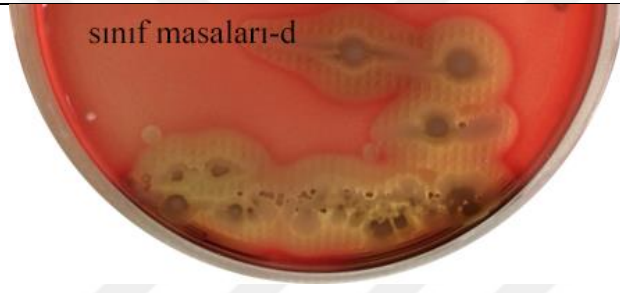
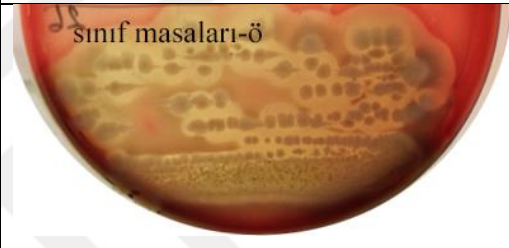
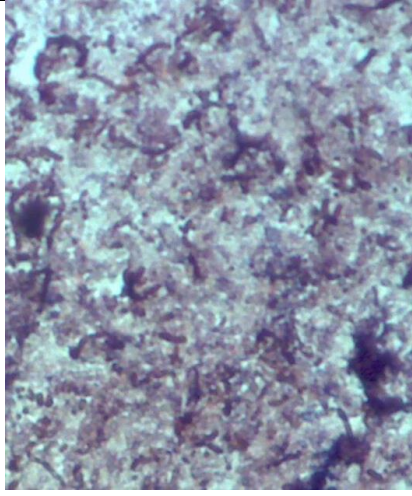
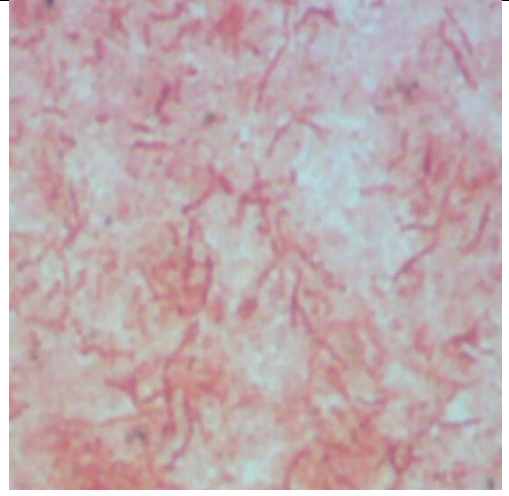
Tablo 8. Kalorifer Peteklerinden Elde Edilen Görüntüler

Devlet Okulu	Özel Okul
Patojenite Görüntüsü	Patojenite Görüntüsü
	
Besi Yeri Görüntüsü	Besi Yeri Görüntüsü
	
Mikroskop Görüntüsü	Mikroskop Görüntüsü
	

Tablo 8'e bakıldığında özel okulun kalorifer peteklerinden elde edilen besi yeri görüntülerinde devlet okulundaki kalorifer peteklerinden elde edilen besiyeri görüntülerine göre patojen bakterilerin fazla olduğu görülmektedir.

Sınıf Masalarından elde edilen görüntüler Tablo 9'daki gibidir.

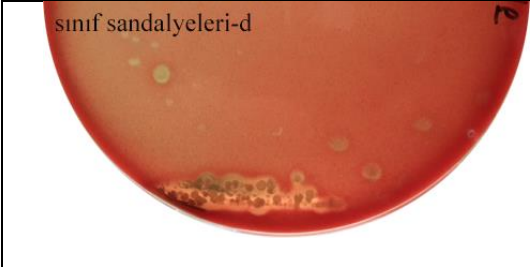
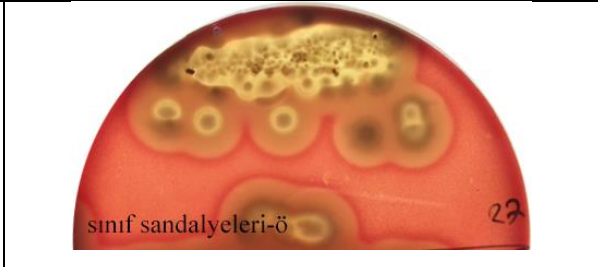

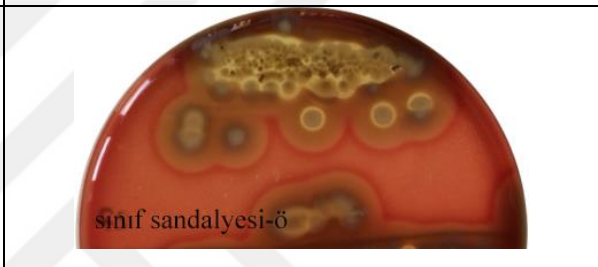
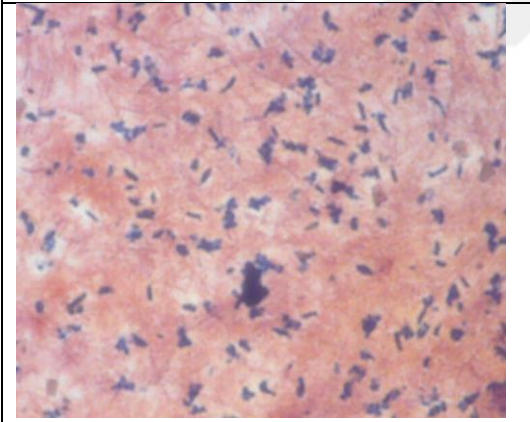
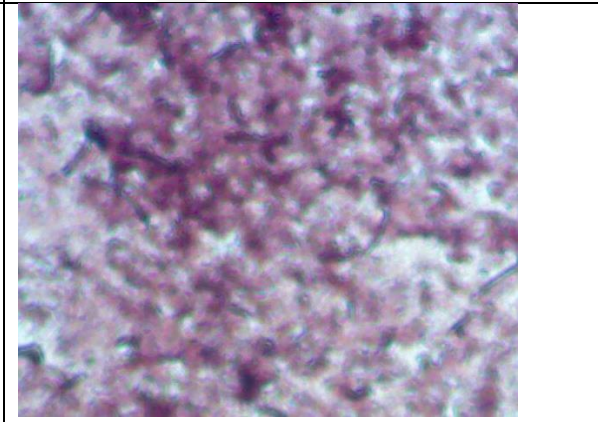
Tablo 9. Sınıf Masalarından Elde Edilen Görüntüler

Devlet Okulu	Özel Okul
Patojenite Görüntüsü	Patojenite Görüntüsü
	
Besi Yeri Görüntüsü	Besi Yeri Görüntüsü
	
Mikroskop Görüntüsü	Mikroskop Görüntüsü
	

Tablo 9'a bakıldığında özel okulun sınıf masalarından elde edilen besi yeri görüntülerinde devlet okulundaki sınıf masalarından elde edilen besiyeri görüntülerine göre patojen bakterilerin fazla olduğu görülmektedir.

Sınıf sandalyelerinden elde edilen görüntüler Tablo 10'daki gibidir.

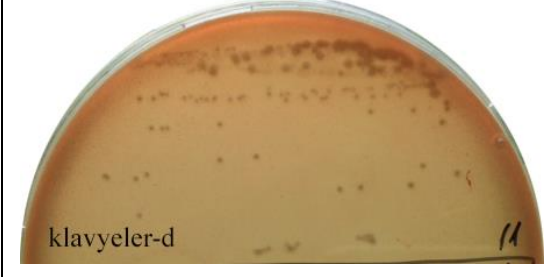
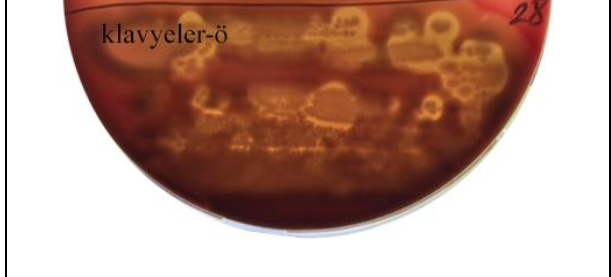

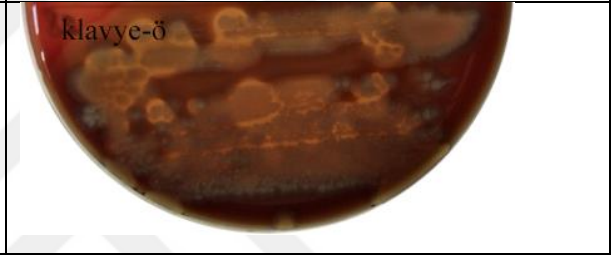
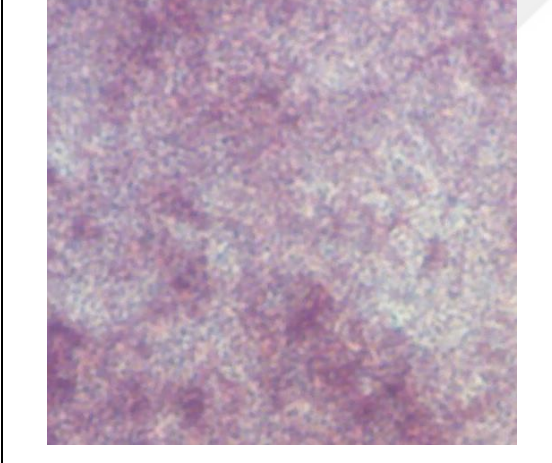
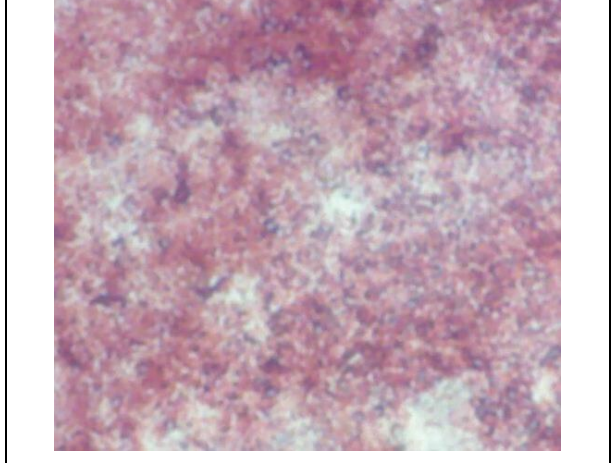
Tablo 10. Sınıf Sandalyelerinden Elde Edilen Görüntüler

Devlet Okulu	Özel Okul
Patojenite Görüntüsü	Patojenite Görüntüsü
	
Besi Yeri Görüntüsü	Besi Yeri Görüntüsü
	
Mikroskop Görüntüsü	Mikroskop Görüntüsü
	

Tablo 10'a bakıldığında özel okulun sınıf sandalyelerinden elde edilen besi yeri görüntülerinde devlet okulundaki sınıf sandalyelerinden elde edilen besiyeri görüntülerine göre patojen bakterilerin fazla olduğu görülmektedir.

Bilgisayar klavyelerinden elde edilen görüntüler Tablo 11'deki gibidir.

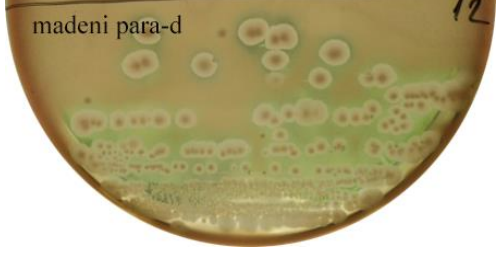
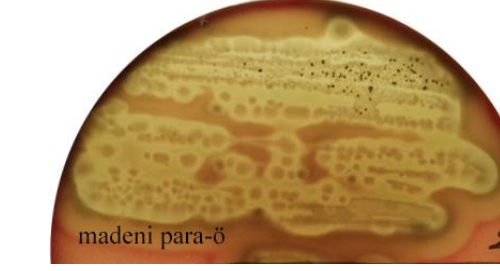

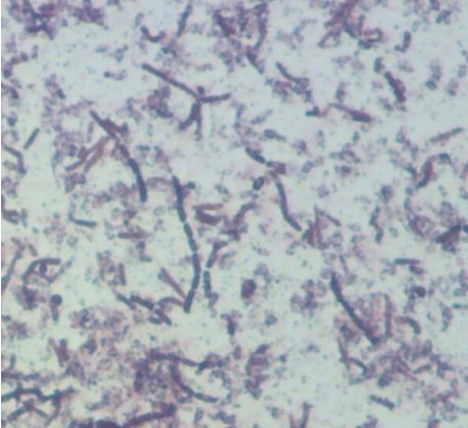
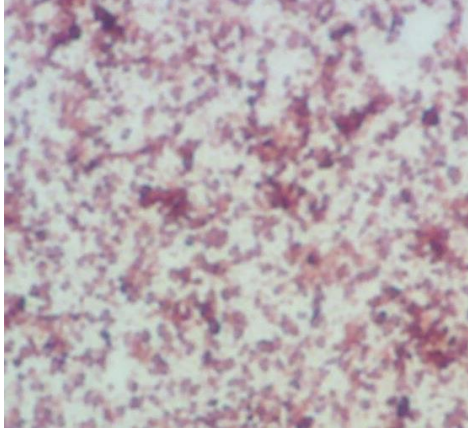
Tablo 11. Bilgisayar Klavyelerinden Elde Edilen Görüntüler

Devlet Okulu	Özel Okul
Patojenite Görüntüsü	Patojenite Görüntüsü
	
Besi Yeri Görüntüsü	Besi Yeri Görüntüsü
	
Mikroskop Görüntüsü	Mikroskop Görüntüsü
	

Tablo 11'e bakıldığında özel okulun bilgisayar klavyelerinden elde edilen besi yeri görüntülerinde devlet okulundaki bilgisayar klavyelerinden elde edilen besiyeri görüntülerine göre patojen bakterilerin fazla olduğu görülmektedir.

Madeni paralardan elde edilen görüntüler Tablo 12'deki gibidir.

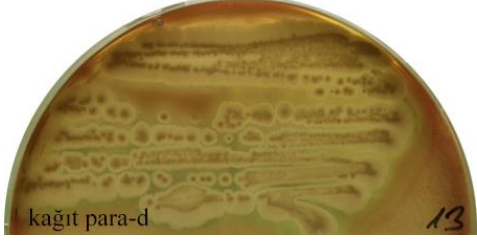
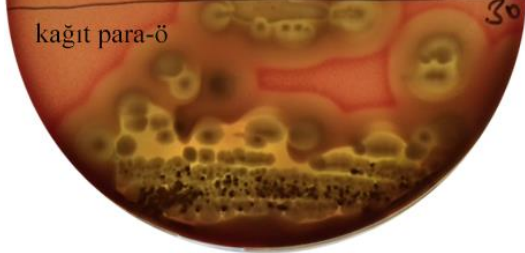

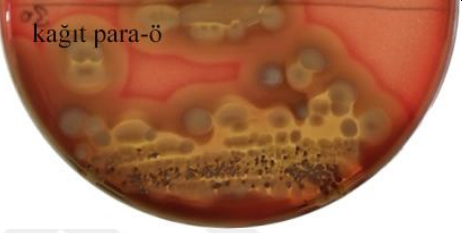
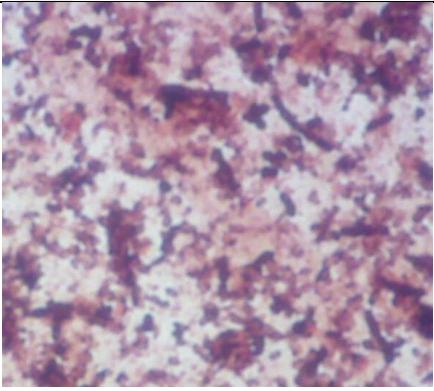
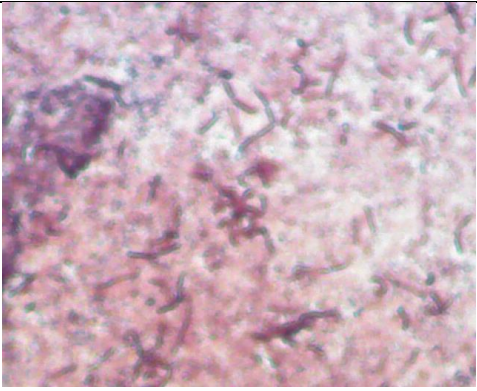
Tablo 12. Madeni Paralardan Elde Edilen Görüntüler

Devlet Okulu	Özel Okul
Patojenite Görüntüsü	Patojenite Görüntüsü
	
Besi Yeri Görüntüsü	Besi Yeri Görüntüsü
	
Mikroskop Görüntüsü	Mikroskop Görüntüsü
	

Tablo 12'ye bakıldığında özel okulun madeni paralarından elde edilen besi yeri görüntüleri ile devlet okulundaki madeni paralardan elde edilen besiyeri görüntüleri aynı yoğunlukta patojen bakterileri görülmektedir.

Kağıt paralardan elde edilen görüntüler Tablo 13'deki gibidir.

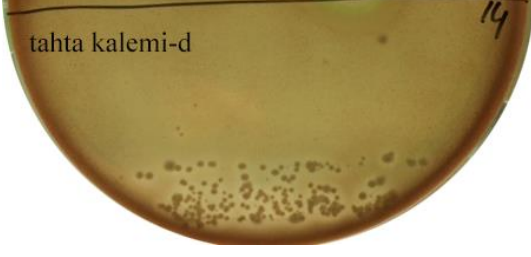
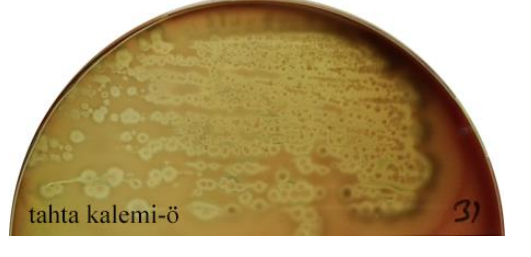

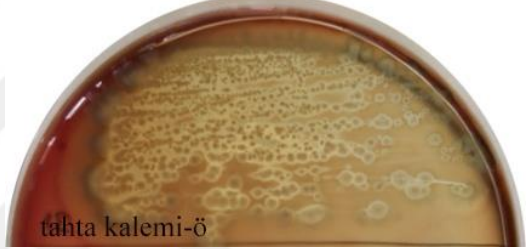
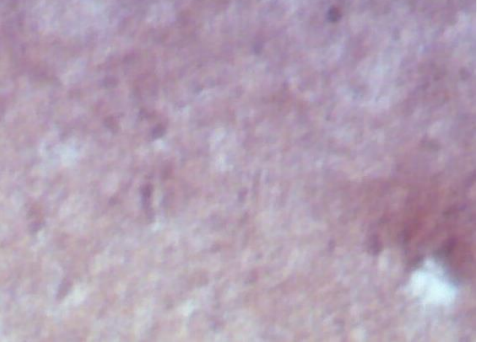
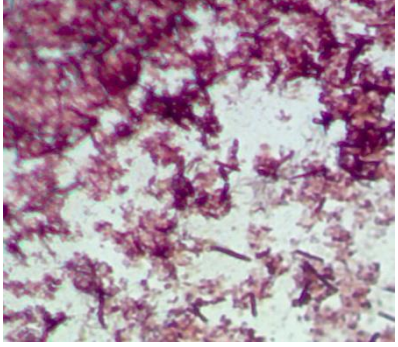
Tablo 13. Kağıt Paralardan Elde Edilen Görüntüler

Devlet Okulu	Özel Okul
Patojenite Görüntüsü	Patojenite Görüntüsü
	
Besi Yeri Görüntüsü	Besi Yeri Görüntüsü
	
Mikroskop Görüntüsü	Mikroskop Görüntüsü
	

Tablo 13'e bakıldığında özel okulun kağıt paralarından elde edilen besi yeri görüntüleri ile devlet okulundaki kağıt paralardan elde edilen besiyeri görüntüleri aynı yoğunlukta patojen bakterileri görülmektedir.

Tahta kalemlerden elde edilen görüntüler Tablo 14'deki gibidir.

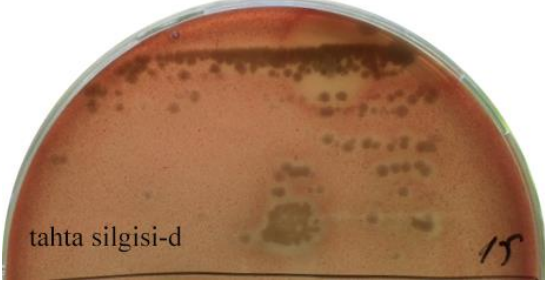
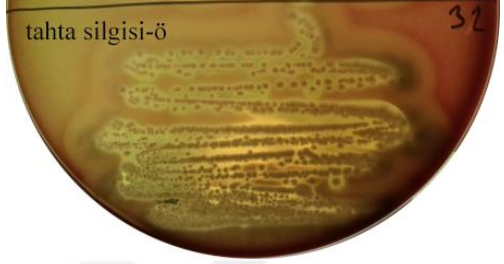
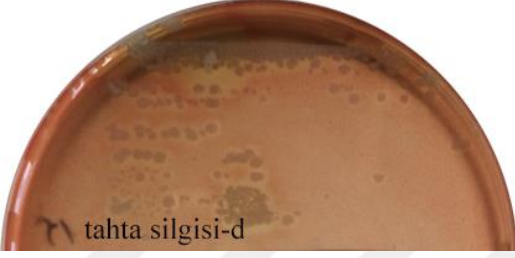
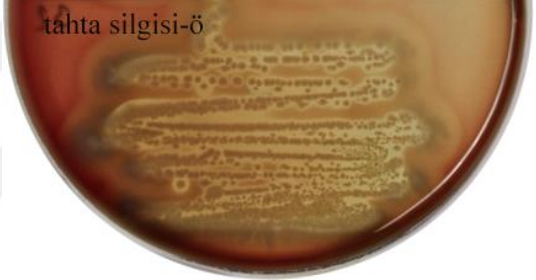
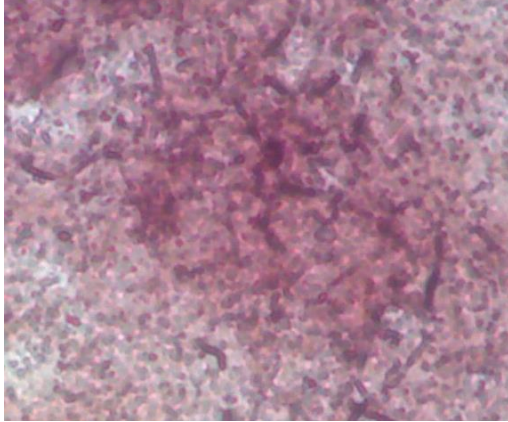
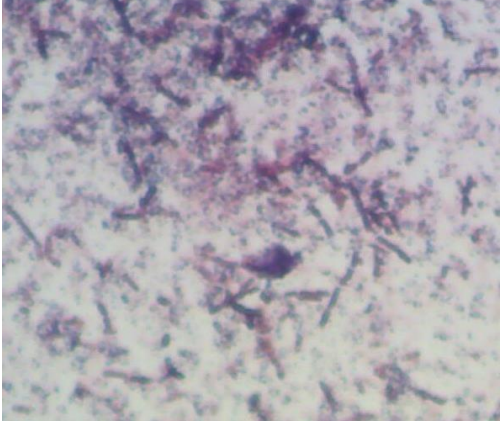
Tablo 14. Tahta Kalemlerden Elde Edilen Görüntüler

Devlet Okulu	Özel Okul
Patojenite Görüntüsü	Patojenite Görüntüsü
	
Besi Yeri Görüntüsü	Besi Yeri Görüntüsü
	
Mikroskop Görüntüsü	Mikroskop Görüntüsü
	

Tablo 14'e bakıldığında özel okulun tahta kalemlerinden elde edilen besi yeri görüntülerinde devlet okulundaki tahta kalemlerinden elde edilen besiyeri görüntülerine göre patojen bakterilerin fazla olduğu görülmektedir.

Tahta silgilerinden elde edilen görüntüler Tablo 15'deki gibidir.

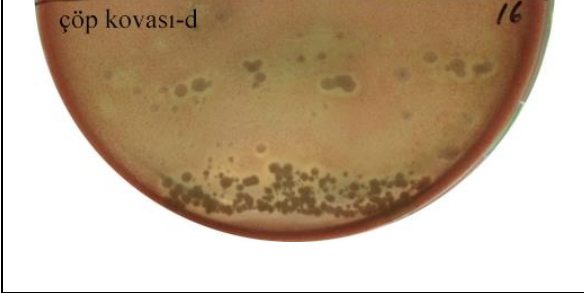
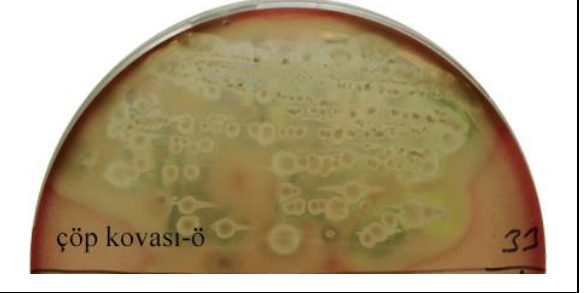

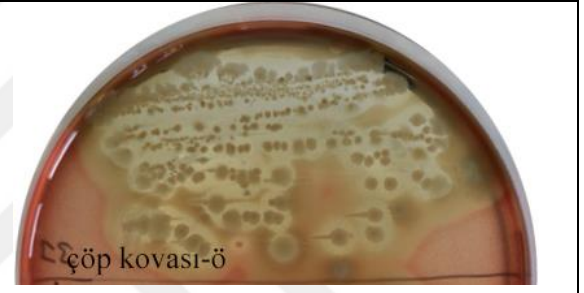
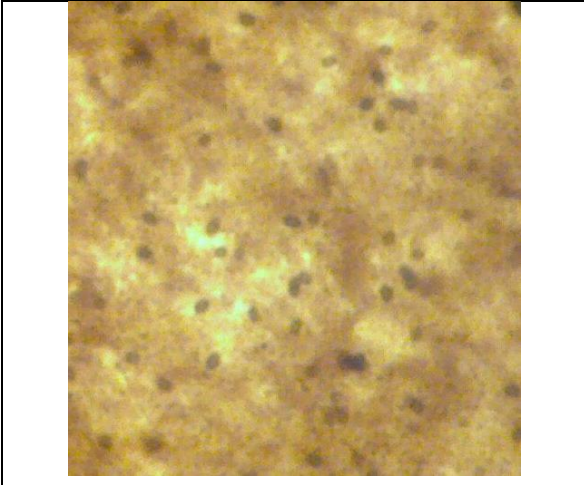
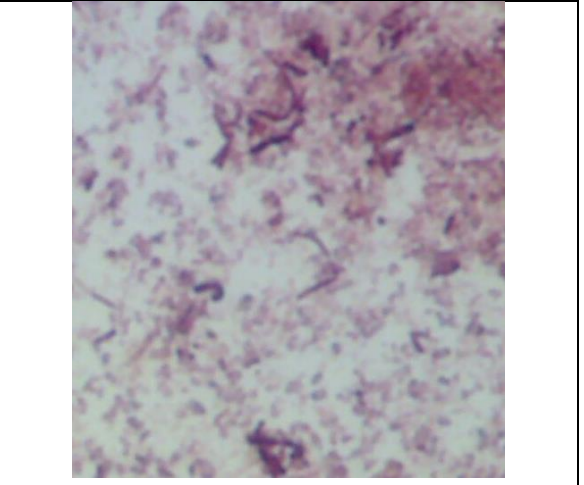
Tablo 15. Tahta Silgisinden Elde Edilen Görüntüler

Devlet Okulu	Özel Okul
Patojenite Görüntüsü	Patojenite Görüntüsü
	
Besi Yeri Görüntüsü	Besi Yeri Görüntüsü
	
Mikroskop Görüntüsü	Mikroskop Görüntüsü
	

Tablo 15'e bakıldığında özel okulun tahta silgilerinden elde edilen besi yeri görüntülerinde devlet okulundaki tahta silgilerinden elde edilen besiyeri görüntülerine göre patojen bakterilerin fazla olduğu görülmektedir.

Çöp kovasından elde edilen görüntüler Tablo 16'daki gibidir.

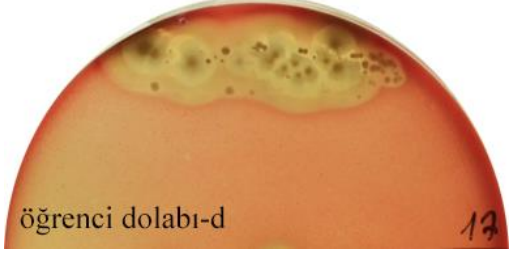
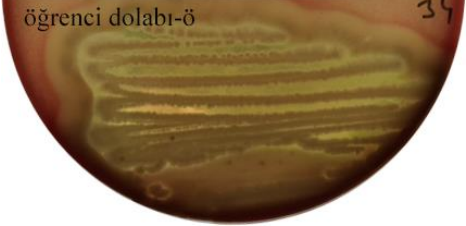
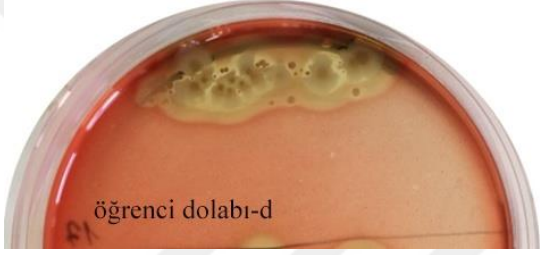
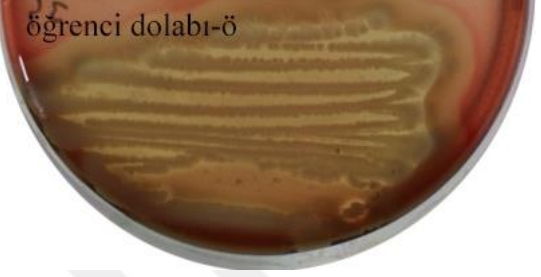
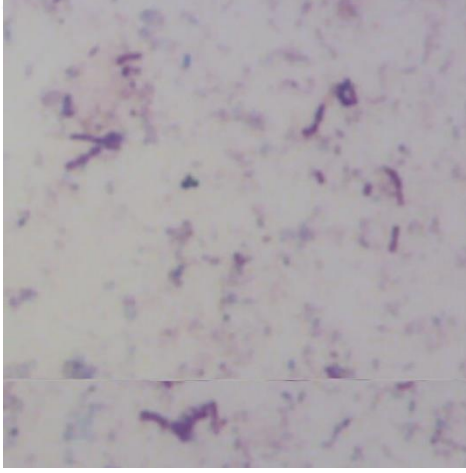
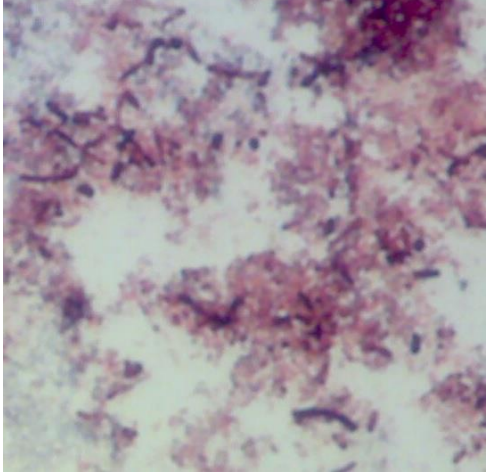
Tablo 16. Çöp Kovasından Elde Edilen Görüntüler

Devlet Okulu	Özel Okul
Patojenite Görüntüsü	Patojenite Görüntüsü
	
Besi Yeri Görüntüsü	Besi Yeri Görüntüsü
	
Mikroskop Görüntüsü	Mikroskop Görüntüsü
	

Tablo 16'ya bakıldığında özel okulun çöp kovalarından elde edilen besi yeri görüntülerinde devlet okulundaki çöp kovalarından elde edilen besiyeri görüntülerine göre patojen bakterilerin fazla olduğu görülmektedir.

Öğrenci dolaplarından elde edilen görüntüler Tablo 17'deki gibidir.

Tablo 17. Öğrenci Dolaplarından Elde Edilen Görüntüler

Devlet Okulu	Özel Okul
Patojenite Görüntüsü	Patojenite Görüntüsü
	
Besi Yeri Görüntüsü	Besi Yeri Görüntüsü
	
Mikroskop Görüntüsü	Mikroskop Görüntüsü
	

Tablo 17'ye bakıldığında özel okulun öğrenci dolaplarından elde edilen besi yeri görüntülerinde devlet okulundaki öğrenci dolaplarından elde edilen besiyeri görüntülerine göre patojen bakterilerin fazla olduğu görülmektedir.

Araştırmanın ikinci aşamasında ise araştırma okullarında yer alan temizlik personeli ile yapılan mülakattan elde edilen bulgular yer almaktadır. İlk 5 sırada yer alan personel devlet okulunun çalışanlarını, diğerleri ise özel okul çalışanlarını temsil etmektedir.

3.2. Temizlik Personeli İle Yapılan Yarı Yapılandırılmış Görüşmelerden Elde Edilen Bulgular

Bu aşamada okullarda çalışan temizlik personeline 13 maddelik bir görüşme formu hazırlanmış ve kayıt altına alınan bu görüşmelerden elde edilen bulgular tablolar halinde sunulmuştur.

Temizlik personelinin demografik özelliklerine ilişkin bulgular Tablo 18’de görülmektedir.

Tablo 18. Temizlik Personelinin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

	HİZMET SÜRESİ				MEDENİ DURUM		KADRO DURUMU			OKUL YÖNETİMİ TEMİZLİK DENETLEMESİ		TEMİZLİK ÜRÜNLERİNİN İÇERİĞİ		TEMİZLİK MADDELERİNİN KULLANIM ORANLARI		TEMİZLİK VE HİJYEN EĞİTİMİ ALMA DURMU	
	0-5 YIL	6-10 YIL	11-15 YIL	15 VE YUKARISI	EVLİ	BEKAR	ŞİRKET	İŞKUR	SGK	YAPIYOR	YAPMIYOR	BİLİNİYOR	BİLİNMIYOR	BİLİNİYOR	BİLİNMIYOR	EVET	HAYIR
KEMAL	X				X				X		X		X	X		X	
MİRAÇ		X			X				X	X		X	X				X
VELİ		X			X				X	X		X	X		X		
SUAT				X	X		X		X			X	X				X
AHMET				X	X				X	X		X	X				X
ÖMER	X				X		X		X			X	X				X
AYŞE	X				X		X		X					X		X	
CEMİL	X				X		X		X		X		X		X		

Tablo 18’e göre temizlik personelinin devlet okulundan bir kişi 0-5 yıl, 2 kişi 6-10 yıl, 2 kişi 15 ve yukarı hizmet süresine sahip iken, özel okulda 3’ünün de de 0-5 yıl hizmet süresi olduğu görülmüştür.

Diğer yandan hem devlet okulunda hem de özel okulda tüm temizlik personeli evli olup, devlet okulunda 4 kişi kadrolu,1 kişi şirket elemanı olarak çalışırken, özel okulda ise 3'ünün de şirket çalışanı statüsündedir.

Okul Yönetiminin temizlik denetimi yapma oranına baktığımızda devlet okulunda 1 kişinin denetim yapılmadığı, 4 kişinin denetimin yapıldığını beyan ettiği, özel okulda ise 3'ünün de temizlik denetiminin yapıldığını beyan etmişlerdir.

Temizlik yapan personelin devlet okulunda 5'inin de kullandığı temizlik ürününün içeriğini bilmediğini, özel okulda ise 1 kişi bildiğini, 1 kişi de bilmediğini ifade etmektedir. Diğer yandan devlet okulunda 5'i de temizlik ürünlerini hangi oranlarda kullanmaları gerektiğini bildiklerini, özel okulda ise 1 kişi bildiği, 1 kişinin bilmediği gözükmektedir. Ayrıca temizlik ve hijyen ile ilgili eğitim almış olup olmadıkları durumlarına bakıldığında devlet okulunda 2 kişi eğitim almış, 3 kişi eğitim almamış iken özel okulda 2 kişi eğitim almış, 1 kişi eğitim almamış durumdadır.

Temizlik personelinin hijyenin tanımına yönelik verdikleri cevaplar Tablo 19'da görülmektedir.

Tablo 19. Temizlik Personelinin Hijyen Tanımına İlişkin Bulgular

HİJYEN TANIMI				
	TEMİZLİK	SAĞLIK	GÜZEL KOKU	MİKROP KIRAR
KEMAL	X	X		
MİRAÇ	X	X		
VELİ	X			
SUAT	X			X
AHMET	X		X	
ÖMER	X		X	
AYŞE	X			X
CEMİL	X			

Tablo 19'da özel ve devlet okulunda çalışan temizlik personellerinin hijyenin tanımına yönelik verdikleri cevaplara bakıldığında; hem devlet okulunda hem de özel okulda çalışan temizlik çalışanları hijyeni temizlik olarak tanımlarken, devlet okulundan 2 kişi sağlık boyutuna, devlet okulundan 1 kişi özel okuldan 1 kişi güzel koku boyutuna

ve devlet okulundan 1 kişi özel okuldan 1 kişi de mikrop kırıcı boyutuna vurgu yapmıştır.

Hijyen tanımına ilişkin olarak yapılan görüşmelerde Ayşe Hanım hijyen tanımını "*Hijyen temizlik, çocuklarımızın tabii daha hijyenik olması için çocuklarımızın mikrop almaması için dikkatli çalışmamız yani daha temizliğe özen göstermemiz*" şeklinde belirtmiştir.

Temizlik personelinin hijyenik olmanın gerekliliği ilişkin verdikleri cevaplar Tablo 20'de görülmektedir

Tablo 20. Hijyenik Olmanın Gerekliliği Boyutuna İlişkin Bulgular

	HİJYENİK OLMANIN GEREKLİLİĞİ							
		SAĞLIK	TEMİZLİK				HASTALIK	
			EL TEMİZLİĞİ	BİREYSEL TEMİZLİK	ÇEVRE TEMİZLİĞİ	GÜZEL KOKU	MİKROP BULAŞMASI	PİS KOKU
DEVLET	KEMAL	X			X			
	MİRAC				X			
	VELİ	X		X			X	
	SUAT				X	X		
	AHMET						X	X
ÖZEL	ÖMER			X	X			
	AYŞE						X	
	CEMİL	X	X					

Tablo 20'deki verilere göre devlet okulunda 2 kişi özel okulda 1 kişi sağlıklı, hem devlet okulundan hem de özel okulunda tüm temizlik çalışanları çeşitli boyutlardaki temizlikle ve devlet okulunda 2 kişi özel okulda 1 kişi hastalığın önlenmesi ile ilişkilendirmiştir.

Hijyenik olmanın gerekliliği boyutu ile ilgili temizlik çalışanları ile ilgili yapılan görüşmelerde Ahmet Bey "*Çünkü burada 550-600 e yakın çocuklar var. Çocuklarda iç içe oldukları için temiz olmaları lazım. Temizlik yapmamız lazım ki hastalıktan korunsunlar. Hijyen olmadığı zaman pis kokular çıkar. Kokular çıktığı zaman her yere yayılır, öğrencilerde rahatsız olur. Bu yüzden ister istemez şey çıkar hastalıklar çıkar*" şeklinde açıklama yapmıştır.

Okul Yönetiminin Temizliğe müdahale boyutuna ilişkin bulgular Tablo 21’de görülmektedir

Tablo 21. Okul Yönetiminin Temizliğe Müdahale Boyutuna İlişkin Bulgular

OKUL TEMİZLİĞİNE YÖNETİMİNİN MÜDAHALESİ						
		VAR				
		GÖREV DAĞILIMI	UYARMA (İKAZ ETME)	DESTEK VERME (YARDIM)	YÖNLENDİRME	SIK DENETLEME
Devlet	KEMAL		X			
	MİRAÇ			X		X
	VELİ	X	X			X
	SUAT		X	X		X
	AHMET		X	X		X
Özel	ÖMER			X	X	X
	AYŞE	X	X	X		X
	CEMİL	X		X		X

Tablo 21’e göre okul yönetimleri temizliğe her iki okulda da müdahale eder durumda gözükmektedir. Bu aşamada devlet okulunda 1 kişi özel okulda 2 kişi görev dağılımı müdahalesi yapıldığını belirtirken , devlet okulunda 4 kişi, özel okulda 1 kişi uyarma müdahalesi yapıldığını, her iki okulda da 3’er kişi destek verme müdahalesi yapıldığını, sadece özel okulda 1 kişi yönlendirme müdahalesi olduğunu ve devlet okulunda 4 kişi özel okul da 3 kişinin de sıkı denetim müdahalesi yapıldığını ifade etmektedir.

Okul yönetiminin temizliğe müdahale boyutuna ilişkin yapılan görüşmelerden Ömer Bey "*Nasıl ediyor yani. Olumlu destek, yönlendirme nasıl yani, temiz oldu mu? adam birşey yapmaz derki tamam bura temiz öyle bazı şeyleri yönlendiriyor*" diyerek açıklamıştır.

Temizlik personellerinin okulun temizliğinde öncelik verdikleri alanlar ile ilgili bulgular Tablo 22’de görülmektedir

Tablo 22. Okul Temizliğinde Öncelikli Alanlar Boyutundaki Veriler

OKUL TEMİZLİĞİNDE ÖNCELİKLİ ALANLAR							
	LAVABO	KORİDOR	SINIF	YEMEKHANE	KAPI VE KOLU	CAM	MERDİVEN
KEMAL		X	X				
MİRAÇ	X		X				
VELİ	X						X
SUAT		X	X		X		
AHMET	X		X				
ÖMER	X					X	
AYŞE	X		X	X	X		
CEMİL	X						

Tablo 22’e göre devlet okulunda 3 kişi özel okulda 3 kişi okul temizliğinde lavabolara öncelik verirken, sadece devlet okulunda 2 kişi koridorları temizlemeye öncelik verdiklerini ifade etmişlerdir. Sınıfın temizliğine devlet okulunda 4 kişi özel okulda 1 kişi öncelik verirken, yemekhane ve cam temizliğine sadece özel okulda önem verildiği karşımız çıkmaktadır. Önemli bir temas alanı olan kapı kollarına her iki okulda da 1’er kişi öncelik verirken, merdiven temizliğine de devlet okulundan 1 kişi öncelik verdiğini belirtmiştir.

Temizlik çalışanları ile yapılan görüşmelerde okulda öncelik verilen temizlik alanları ile ilgili Ayşe Hanım "*Okul temizliğinde yemekhaneye yemeğin masalarına, lavabolara, sınıflar, sınıf, sıra üstlerine, çocukların el değdiği yerlere, çok önemli olan kapılara, kapı kollarına, tezgah üzerlerine, öyle yerlere*" şeklinde açıklamıştır.

Okulun temizliğinde kullanılan ürünlere ilişkin bulgular Tablo 23’de görülmektedir.

Tablo 23. Okulun Temizliğinde Kullanılan Ürünlere İlişkin Bulgular

OKULUN YER TEMİZLİĞİNDE KULLANILAN ÜRÜNLER					
	ÇAMAŞIR SUYU	DETERJAN	KİREÇ ÇÖZÜCÜ	YÜZEY TEMİZLEYİCİ	YAĞ ÇÖZÜCÜ
KEMAL	X			X	
MİRAÇ	X			X	
VELİ	X			X	
SUAT	X	X			
AHMET	X			X	
ÖMER	X		X	X	
AYŞE	X			X	X
CEMİL				X	X

Tablo 23’ göre genel olarak temizlik personeli 5 farklı ürünü çoğunlukla kullanıyor gözükmektedir. Devlet okulundaki tüm temizlik çalışanları çamaşır suyunu sıkça kullandıklarını belirtirken özel okul da 2 kişi çamaşır suyunu kullandığını belirtmiştir. Devlet Okulunda 1 kişinin deterjan kullandığı, özel okulda 1 kişinin kireç çözücü kullandığı karşımıza çıkmaktadır. Devlet Okulunda 4 kişi özel okulda tüm temizlik elemanları yüzey temizleyicileri kullandığını, yağ çözücülerde ise özel okulda 2 kişinin kullandığını belirtmişlerdir.

Okulun yer temizliğinde kullanılan ürünler ile ilgili olarak temizlik çalışanlarıyla yapılan görüşmelerde Cemil Bey "*Genellikle yağ-çöz kullanırız. Hani diksi kullanırız, yüzey temizleyici, hem de kokusu da daha güzel olur, hem hijyenik bölümden hem de koku bölümünden daha güzeldir*" şeklinde ifade etmiştir.

Yemek masalarının temizliğinde kullanılan ürünlere ilişkin bulgular Tablo 24’de görülmektedir.

Tablo 24. Yemek Masalarının Temizliğine İlişkin Bulgular

YEMEK MASALARININ TEMİZLİĞİNDE KULLANILAN MALZEME							
		ÇAMAŞIR SUYU	BULAŞIK DETERJANI	SIVI EL SABUNU	CAM SİL	YAĞ ÇÖZÜCÜ	SADECE SU (ISLAK BEZ)
Devlet	KEMAL			X			
	MİRAÇ	X				X	
	VELİ						
	SUAT		X				
	AHMET				X	X	
Özel	ÖMER	X				X	
	AYŞE		X				
	CEMİL						X

Tablo 24’e göre yemek masalarında kullanılan temizlik ürünlerinden devlet okulundan 1 kişi özel okuldan 1 kişi çamaşır suyu ve bulaşık deterjanı kullanırken, devlet okulundan 1 kişi sıvı el sabunu ve diğer 1 kişi de cam sil kullanıldığına dikkat çekmiştir. Özel okuldan bir kişinin sadece su (ıslak bez) ile temizlediğini belirtmiştir. Yağ çözücü kullanım olarak ise devlet okulundan 2 kişi özel okuldan 1 kişi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yemek masalarının temizliğinde kullanılan malzemeler ile ilgili yapılan görüşmelerde Miraç Bey "*Sünger ve cıfler var. Çamaşır suyu onlarla temizliyoruz. Kovanın içine ılık su koyuyoruz. Cıf felan sürtüyoruz. koyuyoruz içine sonra sarı bez ile kurulamasını yapıyoruz*" şeklinde açıklamıştır.

Okulun yer temizliğinde kullanılan ürünlere ilişkin bulgular Tablo 25’de görülmektedir.

Tablo 25. Okulun Yer Temizliğinde Kullanılan Ürünlere İlişkin Bulgular

OKULUN YER TEMİZLİĞİNDE KULLANILAN ÜRÜNLER					
	ÇAMAŞIR SUYU	DETERJAN	KİREÇ ÇÖZÜCÜ	YÜZEY TEMİZLEYİCİ	YAĞ ÇÖZÜCÜ
KEMAL	X			X	
MİRAC	X			X	
VELİ	X			X	
SUAT	X	X			
AHMET	X			X	
ÖMER	X		X	X	
AYŞE	X			X	X
CEMİL				X	X

Tablo 25’e göre genel anlamda kullanılan temizlik ürünleri aynı olurken yer temizliğinde kullanılan temizlik ürünlerinin başında çamaşır suyu ve yüzey temizleyiciler gelmektedir. Devlet okulunda 5 kişi özel okulda 2 kişi çamaşır suyunu kullanırken, devlet okulunda 4 kişi özel okulda 3 kişi yüzey temizleyicileri kullanmaktadır. Bunun dışında kireç çözücü ve yağ çözücüleri sadece özel okullarda kullanıldığı karşımıza çıkmaktadır. Devlet okulundan 1 kişinin ise deterjan kullandığı görülmektedir.

Okulun yer temizliğinde kullanılan ürünler ile ilgili yapılan görüşmelerde okulun temizlik çalışanlarından Cemil Bey "*Genellikle yağ-çöz kullanırız. Hani diksi kullanırız, yüzey temizleyici, hem de kokusu da daha güzel olur, hem hijyenik bölümden hem de koku bölümünden daha güzeldir*" şeklinde belirtmiştir..

Okullarda temizlenen alanlar ve temizlenme sıklıklarına ilişkin bulgular Tablo 26’da görülmektedir.

Tablo 26. Okullarda Temizlenen Alanlar ve Temizlenme Sıklıklarına İlişkin Bulgular

OKULDA TEMİZLENEN ALANLAR VE TEMİZLENME SIKLIKLARI										
	SAATLİK				GÜNLÜK					HAFTALIK
	TUVALET VE LAVABO	KORİDOR	KAPI VE KOLU	SINIF (MASA VE SIRALAR)	KORİDOR	TUVALET VE LAVABO	MERDİVEN	OKUL BAHÇESİ	SINIF (MASA VE SIRALAR)	OKULUN TAMAMI
KEMAL					X	X			X	
MİRAÇ	X									
VELİ	X	X								
SUAT					X		X	X		
AHMET	X	X		X						
ÖMER	X									X
AYŞE			X	X						X
CEMİL									X	

Tablo 26’ya göre temizlik personelleri okulun ortak kullanım alanlarını bazılarını saatlik, bazılarını günlük ve bazılarını da haftalık olarak temizlediklerini ifade etmişlerdir. Bu ifadeye ilişkin veriler dikkate alındığında devlet okulundan 3 kişi özel okuldan 1 kişi tuvalet ve lavaboları her saat temizlediğini söylerken, devlet okulundan 1 kişi ise günlük temizlik yaptıklarını beyan etmiştir. Devlet okulundan 2 kişi koridorları saatlik temizlediğini ifade ederken ve yine devlet okulundan 2 kişi koridorlar için günlük bir temizlik yaptıklarını beyan etmiştir. Kapı kollarını özel okulda 1 kişi saatlik temizlerken, sıra ve masalarda devlet okulunda 1 kişi özel okulda 1 kişi saatlik ve yine devlet okulunda 1 kişi özel okulda 1 kişi günlük temizlediklerini ifade etmişlerdir. Merdiven ve okul bahçesi günlük temizlik kapsamında olup devlet okulundan 1 kişi olduğu belirlenmiştir. Okulun kapsamlı temizliği ise özel okuldan 2 kişi haftalık yapıldığını ifade etmiştir.

Okullarda temizlenen alanlar ve temizlenme sıklığına ilişkin yapılan görüşmelerde Ömer Bey "En çok neresi, sınıflar temiz oldu mu, yazı tahtası, sandalyeler, işte camlar, çerçeveler onlar işte en önemli lavabolar da. Hafta içleri yani pardon hafta sonları genel temizlik yapıyoruz. Cumartesi, pazar günleri temizlik yapıyoruz. Genel temizliği yapıyoruz. Yok ora değil bura yok değil her tarafa girip

çıkıyoruz. Cumartesi gelip girip çıkıyoruz. Her tarafı silip lavaboyu temizlik yapıyor, zil çalıyor mesela teneffüs oluyor, zil çalıyor, içeri girince her teneffüs gidip temizliyoruz" şeklinde açıklamıştır..

Lavaboların temizliğinde kullanılan malzemelere ilişkin bulgular Tablo 27'de görülmektedir.

Tablo 27. Lavaboların Temizliğinde Kullanılan Malzemeler

LAVABOLARIN TEMİZLİĞİNDE KULLANILAN MALZEMELER																	
		ÇAMAŞI SUYU				YAĞ ÇÖZÜCÜ				YÜZEY TEMİZLEYİCİ				BULAŞIK DETERJANI			
		SÜNGER	ÇEKPAS	FIRÇA	SÜPÜRGE	SÜNGER	ÇEKPAS	FIRÇA	SÜPÜRGE	SÜNGER	ÇEKPAS	FIRÇA	SÜPÜRGE	SÜNGER	ÇEKPAS	FIRÇA	SÜPÜRGE
DEVLET	KEMAL		X	X							X	X					
	MİRAC			X							X						
	VELİ															X	
	SUAT			X													
	AHMET	X				X				X							
ÖZEL	ÖMER		X	X			X	X									
	AYŞE		X	X			X	X									
	CEMİL													X	X	X	

Tablo 27'e göre genel olarak kullanılan malzeme çamaşır suyu, yağ çözücü, yüzey temizleyici ve bulaşık deterjanı olarak gözükmektedir. Bu temizlik malzemelerinin kullanımı için de sünger, çek-pas ve fırça tercih edilmektedir.

Lavaboların temizliğinin nasıl yapıldığı ile ilgili yapılan görüşmelerde Ahmet Bey "Çamaşır suyu, yüzey temizleyici ve cif. Lavaboya ilk önce girdik, çamaşır suyunu güzelce dökeriz. Pardon lavaboya girdiğimiz zaman ilkin kovamız var. İçerisine cif, yüzey temizleyici, çamaşır suyunu güzel koyarız. Lavabolara güzelce dökeriz, sünger ile sileriz sonrada içeriye gireriz. Lavabo taşlarını yüzey temizleyici, çamaşır suyuyla sonra bol su ile duruluyoruz" şeklinde ifade etmiştir.

Öğrenci sıra ve masalarını silerken kullanılan malzeme ve temizlenme sıklıklarına ilişkin bulgular Tablo 28’de görülmektedir.

Tablo 28. Öğrenci Sıra ve Masalarını Silerken Kullanılan Malzemeler ve Temizlenme Sıklığı

ÖĞRENCİ SIRA VE MASALARINI SİLERKEN KULLANILAN MALZEMELER VE TEMİZLENME SIKLIĞI				
GÜNLÜK				
		ÇAMAŞIR SUYU	YAĞ ÇÖZÜCÜ	BULAŞIK DETERJANI
DEVLET	KEMAL			
	MİRAC	X		
	VELİ			X
	SUAT	X	X	
	AHMET			
ÖZEL	ÖMER	X	X	
	AYŞE			
	CEMİL			

Tablo 28’e göre; öğrenci sıra ve masalarını temizlerken her iki okulda da günlük yapıldığı, devlet okulundan 2 kişi özel okuldan 1 kişi çamaşır suyu, devlet okulundan 1 kişi özel okuldan 1 kişi yağ çözücü kullandığını, devlet okulundan 1 kişinin de bulaşık deterjanı kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Öğrenci sıraları ve masaları hangi sıklıkta ve nasıl temizlendiği ile ilgili yapılan görüşmelerde Kemal Bey "*Valla günlük temizliyoruz yani. Çocuk gittiğinde ondan sonra biz başlıyoruz temizlemeye. Tabi arada da mesele su dökülüyor, gelip uyarıp, ben öyle yapıyorum mesela. Beş sınıfım var benim beşi de gelip uyarıyorlar, ben onları alıştırdım yani, nerede olsa mesela abi gel işte bizim burada su döküldü şey yapıyorum yani ama onu diyorum yani demek ki ben söyleyince oluyorsa öğretmen söyleyince ama onlar buna kendisini atıyor. Sıralar genel temiz, aralar zaten temiz onda sonra yok. Döküyorlar işte bizde sırayı bir ileri çekip altını alıp, bir ileri çekip altını alıp yer değiştiriyoruz, öne alıyoruz sıraları aralar boş kalıyor yani. Mesela bakıyoruz çöp var, elimizde fırça var, fırçayla atıyoruz. Böyle işte dediğim gibi yani kendi tespitim. Ayda bir bazen on beş günde bir yapıyoruz*" diyerek belirtmektedir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇLAR

İki farklı aşamada gerçekleştirilen bu araştırmanın sonuçları ayrı olarak değerlendirilmiş olup, birinci aşamada deneysel veriler ve ikinci aşamada yarı yapılandırılmış mülakatlardan elde edilen veriler irdelenmiştir.

4.1. Deneysel Verilere İlişkin Sonuçlar

Deneysel aşamada elde edilen veriler üç aşamada değerlendirilmiştir.

1- Birinci aşamada sürüntü örneklerinin hemoliz oluşturma kabiliyetleri irdelenmiştir. Hemoliz yapma kabiliyeti bakterinin eritrositleri parçalama kabiliyeti olduğuna göre enfeksiyon oluşma riskini de artırmaktadır (35).

2- İkinci aşama bakterilerin besi yeri görüntülerinde oluşmaktadır. Besi yeri görüntüleri bakteri yoğunluğunu tespit için kullanılmıştır.

3- Üçüncü aşama Gram boyama teknikleri ile oluşan bakterinin gram (-) ya da gram (+) olup olmadığını ölçmek için yapılmıştır.

Sürüntülerin alındığı ortama göre bakteriyel kirlilik durumları değerlendirildiğinde;

a- Tuvalet musluklarından alınan sürüntü örnekleri incelendiğinde hem devlet okullarında hem de özel okullarda bakteri mevcudiyeti açıkça görülmektedir. Her iki alanda da hemoliz oluşturmaları bu bakterilerin patojen olma ihtimallerini ortaya koymaktadır. Ayrıca yapılan gram boyama testlerinde devlet okulunda gram (+) bakterilerin varlığı özel okulda ise gram (+) ve gram (-) bakterileri karma olarak varlığını ifade etmektedir.

Tablo 26'daki verilere bakıldığında temizlik personelinin tuvaletlerin yıkanmasında belirli bir düzenlerinin olmadığı ortaya çıkmaktadır. Devlet okulundan 3 ve özel okuldan 1 temizlik personeli saatlik temizliği gündeme alırken, devlet okulundan 1 temizlik personeli günlük periyodik temizlikten yana görüş bildirmiştir. Diğer 3 personel ise bu konuda zamana ilişkin bir program belirtmemiştir. Örnekleme oluşturan 8 kişilik gruptan hiçbiri muslukların temizliği ile ilgili bildirimde bulunmamıştır. En sıklıkla temas edilen materyal olması nedeniyle muslukların

gündeme dahi gelmemesi bakteri yoğunluğunun esas sebebidir. Bakterileri ıslak ortamlarda artan eğilim göstermesi de bunu destekleyen diğer bir sebeptir.

b- Lavabolardan elde edilen laboratuvar bulgularına göre devlet okullarında yoğunluklu olarak gram (-) bakterilerin varlığı gözlemlenmiştir. Hemoliz özelliği bu iki ortamda da gözlemlenmiş olup, bakterilerin hemoliz yapma özelliğine bakıldığında özel okullar dezavantajlı durumdadır. Özel okulda temizlikte en öncelikli alanların içerisinde lavabolar olmasına rağmen bakteri yoğunluğunun var olması yapılan işlemin kurallarına uygun yapılmadığının ve personelin hijyen eğitim düzeyinin düşük olması ile açıklanabilmektedir.

c- Kapı kollarındaki bakteri yoğunluğuna bakıldığında devlet okulları daha hijyenik gözükmektedir. Özel okullardaki kapı kollarında bakteri yayım alanı hem de hemoliz alanı daha geniş gözükmektedir. Ayrıca devlet okullarının kapı kollarında gram (-) bakterilere rastlanırken, özel okullarda gram (+) ve gram (-) bakteri karma olarak yer almıştır. Hem devlet okulunda hem de özel okulda kapı kollarının temizliğine öncelik veren personel sayısı sadece 2 kişi olmuş ve eşit dağılım göstermiştir. Oysa bu kısımlar temasın en yüksek olduğu alanlar içerisinde yer almakta olup sıklıkla temizlenmeye gereksinim duyulan yerlerdir.

d- Araştırmanın en önemli sonuçlarından birisi yemek masalarından ele geçmiştir. Yemek masalarının temizliğinde çamaşır suyu, bulaşık deterjanı, el sabunu, cam sil, yağ çözücü ve ıslak bez kullanılmasına rağmen her iki okulda bakteri yoğunluğu engellenememiştir. Oysa eldeki temizlik ürünleri bu başarıyı sağlayabilecek niteliktedir. Ancak temizlik malzemelerinin kullanım hataları bunu engeller gözükmektedir. Devlet okullarında gram(-), özel okullarda gram (-) ve gram (+) bakterilerin varlığı beklenmeyen ve olmaması gereken bir durumdur. Sadece ıslak bez ve su kullanımı ise bakteri çoğalmasını artıran bir etkidir. Hemoliz nitelikleri açısından özel okul daha dezavantajlı durumdadır.

e- Yemek sandalyeleri hem hemoliz nitelikleri açısından hem de bakteri yayılım alanı açısından avantajlı yerler olarak görülmektedir. Bakteri kolonileri sıklık göstermemekte devlet okulunda gram (+) ve özel okulda gram (-) bakterilere rastlanmaktadır. Bu durum elle temas edilmeyen yerlerde daha hijyenik ortamlar oluşuyor şeklinde açıklanabilir. Çünkü temizlik personeli dezenfeksiyon için hep aynı materyalleri kullanmaktadır. Sandalyeler giysilerimize temas ettiğinden ellerimizin

giysilerimizden daha kirli olabileceği sonucu aşıkardır. Bu aşamada devlet okulları ve özel okullar arasında benzer sonuçlar mevcuttur.

f- Kantin masalarına bakıldığında en kirli yerler olarak veriler ele geçmiştir. Bu yerlerde bakteri hemolizi ve gram (-) ve gram (+) bakteri varlığı her iki okulda da söz konusu olmuştur. Mikroskop görüntülerinde bakteri yoğunluğu da fazla gözükmektedir. Kantin masalarının temizliği kantin işletmelerine ait olduğu için farkın bu şekilde ortaya çıkması da doğal bir sonuçtur. Hiç bir eğitimi olmayan kişilerin anlamlı temizlik yapabilmesi beklenen bir durum değildir. Ancak öğrencileri sıklıkla alış-veriş yaptığı bu alanların okul idaresince kontrol altına alınması gerekliliği sonuçların bir yansıması olacaktır.

g- Kantinlerdeki içecek kutularından alınan örneklerde bakteri varlığı çok yoğun olmamakla beraber mevcut durumdadır. Özel okulda bu yoğunluk kısmen daha fazla olup, gram (-) bakteriler görüntülenmiştir. Devlet okulunda ise bakteriler gram (-) ve gram (+) olmak üzere her iki türde de gözlemlenmiştir. Hemoliz alanlarına bakıldığında ise özel okul daha fazla hemoliz alanına sahip gözükmektedir. Bu durum kantinlere içecek sağlayan firmaların da temizliğe daha fazla önem göstermesi gerektiğini ifade etmektedir.

h- Bu araştırmada kalorifer peteklerinden alınan sürüntü örneklerinde de bakterilerin varlığı ve tür olarak hem gram(+) hem de gram (-) bakterilerin oluşumu dikkat çekmiştir. Oluşan hemoliz alanları ise çok yaygın değildir. Yaygın bakteri oluşmamasının en önemli nedeni kalorifer peteklerinin sürekli kuru olarak kalabilmesidir. Zira temizlik personeli ne devlet okulunda ne de özel okulda kalorifer peteklerine ilişkin bir temizlik yapmadıklarını ifade etmiştir.

i- Sınıf masalarında ise beklenen bakteri yoğunluğu kendini göstermiştir. Devlet okulunda biraz daha az olan hemoliz alanının özel okulda daha fazla olduğu gözlemlenmiştir. Devlet okulunda gram (+) bakteriler elde edilirken, özel okulda bu nitelik gram (-) olarak belirlenmiştir. Sınıf masaları saatlik ve günlük olarak devlet okulunda 1 temizlik personelince özel okulda da 1 personelce temizlenmesi gereken öncelikli alanlar kapsamına alınmıştır. Doğal olarak öğrencilerin sürekli temas ettikleri bir alanda bakteri varlığı yoğun olarak gündeme gelecektir.

j- Sınıf sandalyelerinde ise durum daha pozitif bir durum göstermektedir. Petri kaplarında meydana gelen hemoliz çapları düşük seyrederken devlet okulunda gram (-) ve özel okulda ise gram (+) bakteri görüntüleri ele geçmiştir. Bu alanda bakteri

yoğunluğunun az olması yine doğrudan el teması olmaması ile açıklanabilecektir. Zira temizlik personelinin sandalyelere ilişkin bir temizlik politikası ifadelerde yer almamaktadır.

k- Devlet okulunda bilgisayar klavyelerinden alınan örneklerde bakteriye çok sınırlı sayıda rastlanmıştır. Sürüntü alınan tüm materyallerden en dezenfekte edilmiş ortam devlet okullarındaki klavyeler olmuştur. Öze okulda ise klavyeler bakteri yaygınlığı olan ve hemoliz alanları mevcut olan ortamlardır. Her iki alan için gram (-) bakteri mevcudiyeti gözlemlenmiştir. Temizlik personelinin bu materyallere ilişkin bir temizlik politikasına rastlanmamıştır.

l- Her iki okul ortamında da madeni paralar kirlilik göstergesi olarak ortaya çıkmıştır. Her iki okulun kantinlerinden alınan para nünunelerinde patojenite ihtimali yoğun ve bakteri varlığı yaygın gözükmektedir. Bakteri yoğunluğu çok farklılık arz etmemektedir. Ortak kullanım materyali olarak metal paraların böyle bir dağılım göstermesi son derece beklenen bir sonuçtur.

m- Kağıt paralarda da durum değişik değildir. Yaygın bir bakteri yoğunluğu gram (-) bakteriler sıklıkla gözlemlenmiştir. Bu durumda yapılabilecek an uygun işlem paralarla gereğinden fazla temas halinde olunmamasıdır.

n- Tahta kalemleri özel okullarda daha fazla kirliliğe sahip gözükmektedir. Ayrıca hemoliz alanları bakımından da özel okul dezavantajlı durumdadır. Bakteriler her iki okulda gram (+) görünmektedir.

o- Tahta silgileri konusunda okulların değişime gitmeleri artık zorunlu hale gelmektedir. Özel okullar bu anlamda daha fazla kirliliğe sahip gözükürken hemoliz alanları bakımından da özel okullar dezavantajlıdır.

p- En fazla atık maddenin temas ettiği ortamlar olarak çöp kovalarının kapakları bakteri kirliliği içeren ortamlar olarak gündeme gelmektedir. Devlet okullarında gram (-), özel okulda gram (+) bakterilerin varlığı ve hemoliz alanlarının devlet okulları lehine olduğu görülmüştür. Çöp kovaları hiçbir temizlik personelinin öncelikli alanı olarak görülmemiştir. Oysa her türlü atığın yer aldığı kirlili ve ıslak ortamlar olarak özenle temizlikleri sağlanmalıdır.

r- Öğrenci dolaplarında da özel okul daha kirli gözükmektedir. Hemoliz alanı daha fazla olan özel okulun öğrenci dolaplarındaki bakterilerdir. Tür olarak her iki alanda da gram (+) bakteriler vardır. Bu dolaplar sadece okulun genel temizlik zamanında temizleniyor gibi gözükmektedir.

4.2. Temizlik Personeli İle Yapılan Yarı Yapılandırılmış Görüşmelerden Elde Edilen Sonuçlar

a- Özel okulun temizlik personelinin tamamı 0-5 yıl arasında iş tecrübesine sahip iken devlet okulu bu aşamada daha tecrübeli konumdadır. Bu durum özel okulun daha kötü temizleniyor olmasının sebeplerinden biridir.

Özel okulun temizlik personelinin tamamı şirket elemanı olarak çalışırken, devlet okulunda bu sayı sadece 1 kişidir. Diğer personel iş güvencesi olan kadrolu elemanlardır. Bu durum da iş motivasyonunu düşüren bir etkidir.

Okul yönetimleri temizliği kontrol eder durumda gözükmektedir. Temizlik personeli kullandığı ürünün içeriğinde habersiz ve sadece karışım oranlarını biliyor durumdadır. Bu parametrelerde de avantaj devlet okulları lehinedir.

b- Temizlik personeline göre hijyen, temizlik kavramı ile eşdeğer görülmektedir. Kısmen ise sağlık, güzel koku ve mikrop kırıcı özellikten bahsedilmiştir. Oysa esas amacın dezenfeksiyon veya sterilizasyon olduğu öncelikli olarak dikkate alınmalıdır.

c- Hijyenik olmanın gerekliliğini ise temizlik personeli sağlıklı olmak, temiz görünmek ve hastalıkların bulaşmasına engel olmak olarak açıklamıştır. Bu aşamada devlet okulu çalışanları ile özel okul çalışanları yakın bir görüşe sahiptir.

d- Okullarda idareciler ve yönetim temizlik işlemlerine 5 farklı boyutta müdahale eder görünmektedir. Görev dağılımı, uyarma, destek verme, yönlendirme ve sıkı denetim gibi müdahaleler gündeme gelmiştir.

e- Okullarda temizlik aşamasında öncelikli alanlar lavabo ve tuvaletler ile sınıflar olarak gözükmektedir. Bunu koridorlar ve kapı kolları izlerken, yemekhane, camlar ve merdivenler ise en son aşamada öncelik kapsamındadır.

f- Temizlik ürünleri olarak çamaşır suyu ve yüzey temizleyiciler her iki okulunda favori ürünleri arasındadır. Bunu yağ çözücüler takip ederken, deterjanlar ve kireç çözücüler son sırada yer almıştır. Aslında bu çeşitliliğe rağmen bakteriyel kirliliğin yüksek olması kullanım ve uygulama hatası olarak akla gelmelidir.

g- Yemek masalarının temizliğinde başlı başına bir politika yok gözükmektedir. Kimi personel çamaşır suyu, bulaşık deterjanı ve sıvı el sabunu kullanırken, diğerleri ise cam sil, yağ çözücü ve ıslak bez kullanır gözükmektedir. Aynı ortamın 6 farklı şekilde temizlenmesi doğru bir uygulamanın olmadığını ifade etmektedir.

Okulların hangi alanları olursa olsun kullanılan temizlik ürünleri hep aynı durumdadır. Bu hijyen kurallarına uygun bir çözüm değildir. Sadece kimyasal ürünlerle temizliği sağlamak hijyen vazifesini yerine getirmek son derece tutarsız bir çaba olacaktır.

Literatürde dezenfeksiyon ve sterilizasyona ilişkin birçok yöntem varken, sadece kimyasal maddeleri bu aşmada kullanmak ucuz, sağlıksız ve basit bir yol olacaktır.

5. ÖNERİLER

Araştırmanın sonuçları irdelendikten sonra temizlik ve hijyen sağlanması aşamasında sunulması gereken somut öneriler şunlardır;

1- Tuvalet lavabolarının temizlenmesi esnasında muslukların da belirli bir ciddiyetle temizlenmesi daha yararlı olacaktır. Temasın yoğun olduğu bu alanlarda el teması gerektirmeyen sensörlü musluklar mutlaka gündeme getirilmelidir.

2- Temizlik şirketleri aldıkları personele periyodik aralıklarla temizlik eğitimi vermekle yükümlü kılınmalıdır.

3- Okul idareleri temizlik personeli denetlerken sıklıkla kullanılan alanların daha dar aralıklarla temizlenmesine vurgu yapmalıdır.

4- Okul idareleri kantin vb gibi sosyal alanlarda sıklıkla temizlik kontrolü yapmalı ve kurallara uygun temizlik için belirli ve doğru ilkeler oluşturmalıdır.

5- Okullara yiyecek ve içecek sağlayan firmalar sıklıkla uyarılmalı ve ambalajların güvenliği şartname koşullarında belirtilmelidir.

6- Öğrencilerin doğrudan temas alanları olarak hizmet veren kısımlarda mutlaka temizliğin daha sıklıkla yapılması gerekmektedir.

7- Bilgisayar çağında olduğumuz bu dönemde birçok öğrenci bilgisayarlarla temas halindedir. Buna bağlı olarak klavyelerin temizliği normal temizlik materyalleri ile değil, UV gibi güçlü ışınlarla yapılmalıdır.

8- Kağıt ve madeni paralara mümkün olduğunca ihtiyaç haricinde temas etmemek yönünde çocuklarımız uyarılmalıdır. Ayrıca saklama ortamı olarak cüzdan veya kutular daha az kirlilik oluşturduğundan tercih edilmelidir.

9- Tahta kalemleri kullanılırken her öğretmenin kendine özgü bir kalem setinin olması daha sağlıklı gözükecektir.

10- Okullar tahta silgisi konusunda ya antibakteriyal silgilere dönüşmeli ya da tek kullanımlık silme materyalleri tercih edilmelidir.

11- Çöp kovaları elle temas edilmeyecek şekilde ayakla kumanda edilebilen türden olmalıdır. Temizlik personeli mutlaka çöpleri kapalı ortam olarak saklamalı ve poşetle koruma altına almalıdır.

12- Temizlik personeli kayıtsız şartsız hijyen eğitimi almalı ve kullandığı ürünün ne işe yaradığını mutlaka öğrenmelidir.

6. KAYNAKLAR

1. Soydaş, E. Ö.,(2007), Okul Çocuklarına Hijyen Alışkanlığı Kazandırma, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
2. Hacıdursunoğlu, D., (2009), Ameliyathanelerde Flash Sterilizasyon Uygulama Durumunun Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, S. 13-14.
3. Gençoğlu, O., (2009), Nano Teknolojik Hava Sterilizasyon Ünitesi Geliştirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, S. 7.
4. Üstündağ, İ. Ö. , (2009), Radyasyonla sterilizasyon işlemi sırasında Kozmetik ürünlerde ve ürün hammaddelerinde Oluşan radikalik arabirimlerin Karakterizasyonu, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, S. 6-9.
5. Gündoğan. Y. , (2008), Okul Kantinlerinde Çalışan Personelin Beslenme, Hijyen Ve Sanitasyon Konularında Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, S. 1, 3, 6, 26, 27.
6. Çetiner, H. , (2014), Yiyecek Ve İçecek İşletmelerinde Hijyen, Sanitasyon Ve Personelin Hijyen Kurallarına İlişkin Davranışlarında Eğitim Faktörü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, S. 30, 31, 59-62.
7. Karel, F. B., (2008), Antibakteriyel Malzeme Ve Sistemleri Geliştirilmesive Dezenfeksiyon Uygulamaları, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir, S. 11.
8. Günaydın, M., Gürler, B. , (2008), Hastane İnfeksiyonlarının Kontrolünde Dezenfeksiyon, Antisepsi ve Sterilizasyon “DAS” Uygulamaları, Ankem Derg, S. 222.
9. Yiğit, Y., (2010), Kırşehir İlindeki İlköğretim Okullarında Çalışan Temizlik Personelinin Kişisel Hijyen Bilgileri ve Uygulamaları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, S. 2, 4, 6-7.
10. Arat, A., (2013), Yatılı İlköğretim Bölge Okulu II. Kademe Öğrencilerinin Kişisel Hijyen Uygulamaları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, S. 1-4, 12-15, 17-18, 20-23, 40.
11. Önsöz, M. F., Hıdıroğlu.S. , (2008), İstanbul’da Farklı İki İlköğretim Okulundaki Öğrencilerin Kişisel Hijyen Alışkanlıklarının Belirlenmesi, ADÜ Tıp Fakültesi Dergisi, S, 9.

12. Dölekoğlu, C. Ö. ,Yurdakul, O. , (2004), Adana İlinde Hanehalkının Beslenme Düzeyleri Ve Etkili Faktörlerin Logit Analizi İle Belirlenmesi, Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi (8), S. 63.
13. Yaman, M., Özgen, L., (2007), Üniversite Öğrencilerinin Yurtlarındaki Besin Hijyeni Yaklaşımları ve Besin Hazırlama Uygulamaları, Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi Sayı:20, S. 29.
14. DüNDAR, C. , Elmacıoğlu, F. , Topbaş, M. , Pekşen, Y., (2000), Samsun İl Merkezindeki Hastane Mutfaklarının Hijyen Durumunun Değerlendirilmesi, Türk Hij Den Biol Derg.Cilt 57, No 1, Samsun, S. 2.
15. Soysal, A., Giray, H., Şevken, S., (2007), İzmir Kemalpaşa İlçesindeki İlköğretim Okullarının Çevre Sağlığı Açısından Değerlendirilmesi, TAFPrev Med Büll, İzmir, S. 386.
16. Güler, G., Kubilay, G., (2004), Bir İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Fiziksel Bakım Sorunlarının Belirlenmesi, C.Ü. Tıp Fak Derg. , S. 61.
17. Kırılmaz, A. Ö., (2008), Ankara Üniversitesi Toplu Beslenme Servislerinde Çalışan Personele Verilecek Hijyen/Sanitasyon Paket Eğitim Programlarının Değerlendirilmesi, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, S. 8,9, 39-44.
18. Abd-Elhaleem, Z. A., Abd-Elkarim, M.A., (2011), Pattern of Food Poisoning in Egypt, a Retrospective Study, Journal of Pharmacology and Toxicology 6 (5), Mısır, S. 505-506.
19. Sümer, V., Güler, E., Karanfil, R., Dalkıran, T., Gürsoy, H., (2011), Retrospective evaluation of poisoning cases who presented to the Pediatric Emergency Unit, Turk Arch Ped. Kahramanmaraş, S. 226-227.
20. Karademir, A., (2010), İstanbul'daki Bazı İlköğretim Okullarının Kantinlerinde Gıda Zehirlenmesine Sebep Olan Önemli Bakterilerin Adli Bilimler Yönünden Değerlendirilmesi, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, S. 1-2, 4.
21. Dorman, V., Aslan, S., Ceylan, A., Küçük, S. N., Günel, A., Sarı, H. ve Yalım, D. (2010). Aynı Fabrikadan Yemek Alan İki İnşaat Firması İşçilerinde Meydana Gelen Toplu Besin Zehirlenmesi. Dicle Tıp Dergisi, 37(3).
22. Durlu, Ö, F. ve Cömert, M., (2008), Gıda Zehirlenmelerinde Etken Faktörler, Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi, 65 (3): 149-158.

- 23.** Kayalı, F., (2013). Toplu Beslenme Hizmeti Veren Bir Kurum Mutfağı Ve Personelinin Hijyen Yönünden Değerlendirilmesi Ve Beslenme Durumlarının, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, S.12, 14-15.
- 24.** Çan, G., Topbaş, M., Kapucu, M., (2004), Trabzonda İki Farklı Yerleşim Yerindeki İlköğretim Öğrencilerinin Kişisel Hijyen Alışkanlıkları, TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni, 3(8), s. 170-177.
- 25.** Yetkin, A., Yiğitbaş, Ç., (2008), Sağlık Yüksekokulu 1. ve 4. Sınıf Öğrencilerin Bireysel Hijyenle İlgili Alışkanlıklarının Karşılaştırılması, Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 11:2, s. 72-84.
- 26.** Yılmaz, E., Özkan, S., (2009), Bir İlçede İki Farklı Yerleşim Yerindeki İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Kişisel Hijyen Alışkanlıklarının Karşılaştırılması, Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi, Cilt:4, Sayı:10, s. 20-34.
- 27.** Kurt, A. Ö., Kayran, Y., Zengin, S., Vural, G., Dilsizoğlu, D., Kalalı, E., Aydın, K., Buğdaycı, R., (2008), Mersin İl Merkezinde İlköğretim 1. ve 6. Sınıf Öğrencilerinde Temel Sağlık Davranışlarının Değerlendirilmesi: Okul Tabanlı Kesitsel Bir Çalışma, Mersin Üniversitesi Sağlık Bilim Dergisi, 1(2), s. 19-25.
- 28.** Köse, S., Güven, D., Mert, E., Eraslan, E., Esen, S., (2010), 12-13 Yaş Grubu Çocuklarda Oral Hijyen Eğitiminin Etkinliği, Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 13:4, s. 44-52.
- 29.** Kitiş, Y., Bilgili, N., (2011), İlköğretim Öğrencilerinde El Hijyeni Ve El Hijyeni Eğitiminin Etkinliğinin Değerlendirilmesi, Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi, Cilt:4, Sayı:1, s. 94-102.
- 30.** Şimşek, Ç., Piyal, B., Tüzün, H., Çakmak, D., Turan, H., Seyrek, V., (2010), Ankara İl Merkezinde Bazı Lise Öğrencilerinde Kişisel Hijyen Davranışları, TAF Preventive Medicine Bulletin, 9(5), s. 433-440.
- 31.** Kahveci, G., Demirtaş, Z., (2012), İlköğretim Okulu 6,7 Ve 8.Sınıf Öğrencilerin Temizlik Ve Hijyen Algıları, Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi, Cilt:2, Sayı:2, s. 52-61.
- 32.** Yılmaz, A., Yılmaz, E. G., (2014), İlköğretim Okullarındaki Temizlik Ve Hijyenin Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi, Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:43, Sayı:1, s. 74-89.
- 33.** Köşe, S., (2013), İlköğretim Programlarının İlk Yardım Ve Temel Sağlık Eğitimi Açısından İncelenmesi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat, Yüksek Lisans Tezi.

34. Arat, A., Şimşek, I., Koç, E. G., (2014),Yatılı ilköğretim bölge okulu II. Kademe öğrencilerinin kişisel hijyen uygulamaları, Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı: 33, s. 58-72.

35. (<http://www.mikrobiyoloji.org/genelpdf/943101210.pdf>) adresinden 03.03.2016 tarihinde alınmıştır.

7. EKLER

EK-1. Temizlik Personeline Yapılan Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Değerli görevli,

Çalıştığınız kurumda gizli kalmak kaydı ile dezenfeksiyon politikalarına ilişkin yaptığımız bu görüşme çalışmasına katkılarınızdan dolayı şimdiden teşekkür ederim.

Hizmet süresi: 0-5 yıl ? 6-10 yıl 11-15 yıl 15 ve yukarısı

Medeni durum: Evli Bekar

Kadro durumu: Şirket çalışanı İşkur Çalışanı Kadrolu SGK personeli

1. Sizce hijyen nedir?	
2. Neden hijyenik olmamız gerektiğini biliyor musunuz ?	
3. Okul yönetimi temizlik çalışmalarınıza nasıl müdahale ediyor ?	
4. Okul Yönetimi düzenli temizlik denetlemesi yapıyor mu?	
5- Okulun temizliğinde hangi alanlara öncelik veriyorsunuz ?	
6- Okulda hangi alanları hangi sıklıkta temizliyorsunuz ?	
7- Yer temizliğinde hangi ürünleri kullanıyorsunuz?	
8- Yemek masalarını nasıl temizliyorsunuz?	
9- Lavaboların temizliği nasıl yapılmaktadır?	
10- Öğrenci sıraları ve masaları hangi sıklıkta ve nasıl temizliyorsunuz?	
11- Kullandığınız temizlik ürünlerinin içeriğini biliyor musunuz ?	
12- Kullandığınız temizlik maddelerinin kullanım oranlarını biliyor musunuz?	
13- Temizlik ve hijyene ilişkin daha önceden bir eğitim aldınız mı?	

EK-2. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formlarının Metin Raporları

ÖMER BEY

- 2 senedir çalışıyorum.

- Evliyim.

- Şirket çalışanı.

-Hijyen temizlik böyle, şey nasıl diyorlar ya temizlik imandan gelirmiş falan filan diye, işte temizlik imandan gelmiş yani. Temizlik sonunda temizliktir, güzel kokularla en önemli olan temizlik hijyendir. Kural öyle yani.

- İnsan en iş yapan temizliktir. Bir yere yada misafirlğe gittiğimiz zaman ilk temiz olmamız, sonra mesela bir de nasıl çok yani çok önem verdiğimiz konularda temizlik. Mesela lavaboda olsun, yemekhanede olsun, masada olsun sandalye de olsun hepsi de temiz, bir de saat 5 de bizde çıkışı her taraf pırl pırl tertemiz bırakıp gidiyoruz. Sabah gelip kapıyı açıp öğrenciler pırl pırl geliyor, içeri girip tertemiz iş yapıyoruz.

- Nasıl ediyor yani. Olumlu destek, yönlendirme nasıl yani, temiz oldu mu? adam bişey yapmaz derki tamam bura temiz öyle bazı şeyleri yönlendiriyor. Mesela arka bahçe temiz olmadı mı adam diyor ki işte temiz olmamış orayı temizle, temizliyoruz. Arada sırada tenefüste çöp böyle şey oluyor temizliyoruz.

- Okulda lavabolar, en önemli lavabolar, şimdi böyle birşey var mesela sınıfta ders işleniyor. Sınıfta birisi lavaboya gittiği zaman tertemiz olması lazım lavabonun, musluklar peçeteler olması lazım binlerce insan giriyor oraya.

- En çok neresi, sınıflar temiz oldu mu, yazı tahtası, sandalyeler, işte camlar, çerçeveler onlar işte en önemli lavabolar da. Hafta içleri yani pardon hafta sonları genel temizlik yapıyoruz. Cumartesi, pazar günleri temizlik yapıyoruz. Genel temizliği yapıyoruz. Yok ora değil bura yok değil her tarafa girip çıkıyoruz. Cumartesi gelip girip çıkıyoruz. Her tarafı silip lavaboyu temizlik yapıyor, zil çalışıyor mesela tenefüs oluyor, zil çalışıyor, içeri girince her tenefüs gidip temizliyoruz.

-Yüzey temizleyicisi var, çamaşır suyu var, cif var, cif lavabo için tuz ruhuda lavabo için, onla biz tuz ruhlarını lavaboya akşamları döküyoruz, taşların kenarlarına, etraflarına, temiz olsun diye. Sabahları geliyoruz su tutup döküyoruz. Yüzey temizleyicisi çamaşır suyu o yani.

- Öğlen yemek yedikten sonra, bittikten sonra temiz bezlerle yemek masalarını çamaşır suyuyla cifi birbirine katıp tertemiz edip önce ıslak bezle sonra kuruyla yapıyoruz.

- Öncelikle lavaboya giriyorsun, temizlik malzemelerini farklı şeyler peçeteleri siliyorum. Ondan sonra komple dışarı çıkarıyorum. Süpürge olsun, çıkardıktan sonra öncelikle su tutuyorum. Çekpasla çekiyorum, ondan sonra çif felan, çamaşır suyu felan onları sıkıyorum. Sonra güzelce fırçalar sürte sürte tertemiz edip, suyu bırakıp çekpasla çekiyorum.

- Cif olsun, çamaşır suyu olsun, özellikle çamaşır suyu kullanıyorum. Kapılar olsun kapıların üstü. Biz her akşam masaları, sıraları, kapıları her gün siliyoruz. Her gün çıkışta siliyoruz.

- Bilmem de.

- Mesela çamaşır suyu çok atmamamız lazım. Koku o zaman insanı zehirler yüzey temizleyici kokuyorum ki güzel pırl pırl koksun. Çamaşır suyu az çok az bişey pas pastaki kir aksın diye. Tuz ruhu kullanmıyorum sınıfta, sınıfta kullandığımız zaman sıkıntı yaratıyor. Nasıl sıkıntı yaratıyor, çok kokusu var. Aşırı derecede kokusu var. Sabaha kadar da çıkmaz, lavabolara kullanıyoruz biz. Çamaşır suyu farklı çamaşır suyunu vurduğum zaman camları açıyorum. Tüm sınıfların camlarını açıyorum. Onu kullandığım zaman nasıl kullanıyorum mesela köşelere çok az bişey kattığım zaman o kadar da çıkmaz.

-Ben daha önce eğitim almadım. Ama iki sene burada çalıştım. Bize sertifika verdiler. Daha önce hiç bir yerde çalışmadım.

AHMET BEY

- On yedi yıldır.

-Evliyim

-Kadro

-Hijyen temizliktir. Mesela okul temizliğini yaptığımız zaman şeylere çamaşır suyu, yüzey temizleyici, güzel kokular okulu açmak için öyle temizlik yapıyoruz.

-Çünkü burada 550-600 e yakın çocuklar var. Çocuklarda iç içe oldukları için temiz olmaları lazım. Temizlik yapmamız lazım ki hastalıktan korunsunlar. Hijyen olmadığı zaman pis kokular çıkar. Kokular çıktığı zaman her yere yayılır, öğrencilerde rahatsız olur. Bu yüzden ister istemez şey çıkar hastalıklar çıkar.

-Çok temizliğe önem veriyor okul müdürümüz, yardımcılarımız olsun. Çok önem veriyorlar. Yani hergün temizlik yapıyoruz. Çamaşır suyu, yüzey temizleyicisi yani çamaşır suyunu bol döküyoruz. Sırf hijyenik olsun diye. Yani içerisi güzel kokuyor. El sabunu lavabolarımızda var. O da hijyen ki lavabolarımız temiz.

-Evet yapıyor hergün, okul müdürü hergün gelir, yaptığımız temizliğe bakar. Herhangi bir eksliğimiz varsa müdür bey gelir söyler. "arkadaşım bura iyi olmamış bir daha yap." destek çıkıyor.

-Önceliğimiz sınıflardır, sonra lavabolardır. Çünkü lavabolar pis koktuğu zaman herkes rahatsız olur ve bu hastalık çıkar ister istemez. Sınıflarda da öğrenciler hep iç içedir. İster istemez hijyenik kurarız. Zaten orayada çamaşır suyu, yüzey temizleyici kullanıyoruz. Sınıflarımız hijyeniz durumda

-Saatte bir temizliyoruz, tenefüs zili çaldığı zaman, öğrenci içeri girdiği zaman lavabolara bakarız, sınıflara bakarız, zaten tuvaletleri saatte bir temizliyoruz. Çocuklar zil çaldığı zaman içeri girdikleri zaman sınıflar boşalıyor, koridor lavabolar boşalıyor, biz orayı güzel bir yıkıyoruz çamaşır suyuyla.

-Çamaşır suyu, yüzey temizleyici bir de cif, krem var ya.

-Yemek masalarını cifle. Önce sünger ile bir kabasını alıyoruz. Sonra cif ile masanın üstünü temizliyoruz. Sonra cam sille ondan sonra kuruluyoruz.

-Çamaşır suyu, yüzey temizleyici ve cif. Lavaboya ilk önce girdik, çamaşır suyunu güzelce dökeriz. Pardon lavaboya girdiğimiz zaman ilkin kovamız var. İçerisine cif, yüzey temizleyici, çamaşır suyunu güzel koyarız. Lavabolara güzelce dökeriz, sünger ile sileriz sonrada içeriye gireriz. Lavabo taşlarını yüzey temizleyici, çamaşır suyuyla sonra bol su ile duruluyoruz.

-Sınıflara girdiğimizde öğrenci mesela sıranın altında şeyi unutuyor, beslenme ekmek yada sebze onları unutuyor. Biz onları bi güzel döküyoruz, sıranın altından sınıfı süpürdüğümüzde onların hepsini çöpe atıyoruz. Zaten sınıflarımız yine yüzey temizleyici, çamaşır suyuyla yine temizliyoruz. Sadece sıraların alt şeyin ekmek kırıntısı olur, meyve kırıntısı, yani kabasını çıkartıyoruz. Sıraların hepsinin üzerinde bez var her çocuk örtüyü haftada bir evine götürüyor, pazartesi getiriyor kendisiyle.

-Sadece temizlik için kullanıldığını biliyorum.

- Bir büyük su bardağı çamaşır suyu, bir büyük su bardağı yüzey temizleyici kullanıyoruz sadece bir odaya. Tabi az attığımızda temizlik hijyenik olmuyor, ama bol attığın zaman daha temiz daha hijyen oluyor, fazla bol değil tabi.

-Yok almadım.

AYŞE HANIM

- 1 yıl oldu.
- Evliyim.
- Sözleşmeli.
- Hijyen temizlik, çocuklarımızın tabi daha hijyenik olması için çocuklarımızın mikrop almaması için dikkatli çalışmamız yani daha temizliğe özen göstermemiz.
- E çocuklarımız hasta olur. Hijyenik olmasak bütün öğrenciler rahatsız olur, bizim çocuklarımız da öyle yani, tabi hastalıklara neden olur mikrop alırlar.
- Çok dikkatli yani sürekli kontrol ediyorlar, temizlik yaptığımız zaman biz çıktıktan sonra onlar tekrar gidip kontrol ediyorlar, bir kişi sürekli bakıyor, patronlarımız sürekli başımızda yani, tabi iş birliği içinde olumlu.
- Evet, düzenli olarak yapıyor, her hafta günlük olarak.
- Okul temizliğinde yemekhaneye yemeğin masalarına, lavabolara, sınıflar, sınıf, sıra üstlerine, çocukların el değdiği yerlere, çok önemli olan kapılara, kapı kollarına, tezgah üzerlerine, öyle yerlere.
- Her saat başı, her tenefüs tabiki her tenefüs kapı kolu silinir, masalar silinir, sıralar silinir hepsi yani. Hafta sonları zaten bizim cumartesi günleri genel temizliğimiz var. Dip köşe her tarafı dezenfekte ederiz.
- Yer yüzey deterjanı kullanıyoruz, çamaşır suyu kullanıyoruz, bir gün çamaşır suyu bir gün yer yüzey deterjanı, bir gün yağ-çöz kullanıyoruz daha temiz olması için.
- Yemek masalarının temizliği öncelikle bir sabunlu suyla bulaşık sabunuyla temiz sileriz, sabunlu suyla, bezle temiz sonra tekrar suyu çekeriz, temiz suyla sileriz sonra kuru bezle sileriz kurularız.
- İlk önce lavabolarımızın pis şeylerini alırız, peçetemizi çöpümüzü alırız. Sonra bir temiz suyla temizleriz, sonra çamaşır suyu, bir saat çamaşır suyu kullanırız, bir tenefüs yağ-çöz kullanırız. Lavaboları güzel fırça ile sürtüp yıkarız sonra tekrar suya çekip pas pas atarız.
- Akşam saatleri bir tenefüs arası çöp alırız. Akşam saatleri bütün sıralar silinip, tertemiz temizleniyor, bir de erken okula gelince öğrenci girmeden sıralar temizlenir bir daha.
- Ürünlerimiz en çok nerede kaliteli malsa onu alıyorlar. Zaten bize kaliteli ürünler geliyor domeks diyelim ki hijyenik olsun diyek, domeks çok güzel çamaşır suyudur yani. Yer yüzey deterjanı güzel diksi felan var onları kullanıyoruz. Nerede kaliteli ürün varsa patronlarımız onu alıyor, okul yönetimi.
- Evet hijyenik belgemiz var ben başka bir yerde de çalıştım dershanede hep çocukla ya da çalıştığımız için.

CEMİL BEY

- İki sene .
- Evliyim.
- Şirket çalışanı.
- Temizliktir, yani her tarafım temiz olması gerekiyor, oturduğumuz yer olsun, afedersiniz lavabolar olsun, çocukların oturduğu yerler olsun, sınıflar olsun her türlü hijyenik olması gerekiyor. İlla ki okul gerekmiyor, her taraf olması gerekiyor. Elimiz bile hijyen olması gerekiyor.
- Sağlığımız için öncelikle sağlıktır. Zaten virüsler neden geliyor, genellikle ellerimizden, çünkü herşeyi ellerimizle yapıyoruz, ki ellerde önemli bir faktör. Yemeği elimizle yiyoruz, işleri ellerimizle yapıyoruz. O yüzden hijyen önceliklidir.
- Yani temiz olmalarını istiyor. İşte illa ki başımızda durmalarına gerek yok, yani nasıl anlatayım, bana demiyor ki rafın üstünü temizleyin, biz az çok tecrübe açısından da biliyorum ki hani orası alınacak, ya da kapılar kirli görüyorum ki orayı alıyorum, ya da masanın üstü ya da başka bir yer cam temizlemeye çalışıyorum. İş birliği şöyle diyeyim yani herkesin bölümü ayrıdır. İşte bu kata arkadaşım bakar üst kata öteki arkadaş, öyle genellikle zaten öğrenciler içeri girdiği zaman pas pasımızı çekeriz, her taraf pırl pırl öyle devam ederiz.
- Tabi sıklıkla gelir bakar her tarafa kontrol eder böyle sağa bakar sola bakar müdür bey, öğretmenler genellikle kontrol ederler.
- Bizim için öncelikle lavabolardır. Çünkü yani veliler geldiğinde ilk etapta lavaboya gider. Lavaboya girdiğiniz zaman her tarafın iyi olması gerekiyor. Lavabosu temiz olmayan bir iş yeri olsun ya da ev olsun bence temiz değildir. Benim görüşüm o.
- Genellikle öğrencilerin bulunduğu ortam yani işte masalardır, sıralardır. Öğretmenlerin oturduğu yer, işte masaları, sıraları, yine aynı hergün temizleriz. Günde bir kez iki kez yani diyelim ki oraları süpürdün baktın toz var direk alıyoruz yine.
- Genellikle yağ-çöz kullanırız. Hani diksi kullanırız, yüzey temizleyici, hemde kokusunda daha güzel olur, hem hijyenik bölümden hemde koku bölümünden daha güzeldir.
- Yemek masalarını önce ıslak bir bez ile alırsınız üzerinde ne varsa, ondan sonra temiz kurularsınız. Tertemiz olur.
- İşte önce fırça ile köpürtürüz, fırçalarız bir güzel ondan sonra çek çek ile çekeriz lavaboları zaten el yıkama yerleri var. Oraları bezle ya da süngerle yada vs. ondan sonra kurularız. etrafı tertemiz olur.
- Onlar hergün temizlenir, yani diyelim meyve suyu mu döküldü, ya da süt mü döküldü vs. diyelim başka bir şey döküldü hemen temizlenir yani dediğim gibi kirli gördüğümüz her alan hemen temizleniyor.
- Yani içeriği şöyle diyeyim ben size, yağ-çözle , domestos yani çamaşır suyunu bir birine kattığınız anda etkisi çok oluyor, yani çocuk haricinde de insanları zehirleme olayı var ki biz şöyle diyeyim ben size diksi kullandığım zaman domestosu kullanmıyorum. İkisini bir kullanmıyorum yani. Ya çamaşır suyu kullanacaksın ya da diksi. İkisi birbirine karıştığı zaman kimyasal oluyor, zehirler yani hiç affetmez.
- Şöyle kullanım oranları fazlaya kaçmamak şartıyla, hani diyelim bir kapak diyim şöyle az bişey zaten koyduğum zaman suyun içine hani yarım kova diyeyim, yarım kova için bir kapak döktüğüm zaman yeterli olur bence. En güzeli odur. Çünkü fazlası hem solunum açısından insanları rahatsız eder, hemde çocuklar hassas olduğu için belki etkiler.
- Hijyen nedir, nasıl yaparsınız, neler kullanırsınız, sizin gibi sorular soruldu bize, yaptık. Yani bizim hijyen belgemizde var. Eğitimi aldık, az çok tecrübemiz var.

KEMAL BEY

- Bir buçuk yıl.
- Evliyim.
- Kadrolu.
- Temizliğin en önemli noktasıdır. Sağlık için en önemli özellikle çocuklarda.
- Öncelikle sağlık için çevremize örnek olmak için.
- Sade uyarıyor öyle işte şurayı eksik gördüğü yerleri uyarıyor. Çok değil, aslında şöyle yani veriyor ama hani şöyle öğretmenle çocukları bişeyler olmadığında kişisel görüşünde olmadığı için çocuklarda şey yapamıyor. Müdür bey için bişey demiyorum. Öğretmenler hiç önemsemiyorlar çocukların hijyenik durumlarını onun içinde bizim için daha zor bir şey oluyor. Biz çocukları uyarmak zorunda kalıyoruz. O da karşı tepki veriyor sana sen kimsin, senin görevin, sen temizlik yapacaksın o yönden sıkıntı var kişisel olarak.
- Denetlemiyor, müdür yardımcısı ve öğretmenler. Okul müdürü çünkü başka şeylerle ilgileniyor. O sadece gözetler. Denetleyicinin denetlemesi lazım, yapılmıyor. Eksiklik nedir bilmiyorum yani ama bence işte yine müdürlere çünkü onun müdür yardımcıları, müdür yardımcılarının da öğretmenleri denetlemesi lazım öğretmenler de çocukları denetler.
- Sınıflara öncelik veriyoruz. Koridor ve sınıflardaki çünkü gözle görülen onlardır. Aslında tuvaletlere önem verilmesi lazım ama o da çocuklar örnek vereyim işte az öncede çayın doldurdum kendim de oraya girdiğim için şeyi atmışlar sabunu tuvalete atmışlar afedersiniz için şey yapıyorlar. Öyle yani sorun nerde demek ki eğitimcinin eksikliğinden ikincisi şuan özel konuşuyoruz diye de şey yapalım. Mesela sezon başı geçen sene geldiğimde sıraların arası böyle çocuklar yemek yemişler, yazın biz temizlerken afedersiniz kurt düşmüş şeylere biz gittik işte dedik. Müdür yardımcısına dedim böyle böyle şey yapın, öğretmenlere söyleyin diye, hemen bize şey yaptı. Siz öğretmenler uğraşıyorsunuz şey yapıyor neyse öğretmenler yapmadı. Ben çocukları uyardım. Şuan inanın ben beş tane sınıfı temizliyorum. Beş sınıf içinde 3-4 kez uyardım onu, kızarak ya da daha bi şeyle. Şuan bir tane çöp yok yani demekki öğretmen uyarınca oluyor. Şöyle diyorlar bize buranın köylü çocukları geliyor, burada eğitim zaten Kars ın dışında ama demekki söyleyince oluyor yani, uyarmak gerekiyor. Herşey öğretmende şey oluyor ama ilk önce denetlenmesi lazım. Öğretmen bunu böyle yapıyorsun, bak bu sınıf böyle olmuş, mesela dersten çıkıyorlar. Biz derse giriyoruz sınıf çamur içinde yani böyle. Yani temizlemeye gidiyoruz ama öğretmen orada ya çocuklar bu sınıfın hali nedir. 7-8 tane öğretmen var çocuklar bu sınıfın hali nedir dese ikinci gün söylese üçüncü gün çocuk yapmayacak. Onu demediği için orda yapmıyorlar.
- Pas pas her gün yapıyoruz. Koridor paspasını, önemli olan koridor yani, gözle görülen, velinin gördüğü de, dışarıdan gelenin gördüğü de o. Mesela geçen teog sınavı vardı. Gelen gerçekten beğendiler yani okulun temizliğini. Ben böyle gelenlere sorup yani göremiyorum. Beğendiler yani temizliği dış olarak yani. Sınıfları temizliyoruz. Tuvaletleri hergün temizliyoruz. O şeyde sorun yok yani günlük hijyenik işte. Sorun öğrencilerin kötü davranması tuvalete. Çok iyi temizleniyor yani. Bayanlar temizliyor burada çamaşır suyuyla şeyle hijyenik, çamaşır, yüzey temizleyici, domestos ayrıca bayanlar çok temizliyor yani hakkını vermek lazım. Görev yeri onların. Bizde şey dediğim gibi yani dolduruyoruz bişeyi ama beş dakika sonra geliyoruz ama yok içinde. Biz kendimiz içinde dolduruyoruz. Afedersiniz biz de tuvalete gidiyoruz geliyoruz ya oraya atmışlar ya bi yere dökmüşler pardon.
- Çamaşır suyu kullanıyoruz, yüzey temizleyici. Yüzey temizleyiciye çamaşır suyu karıştırıyoruz.
- Yemek masalarını yine aynı sabunlu suyla temizliyoruz, sabun ama domestos değil, böyle şey sabun el sabunu tarzında. Hani şey oluyor iyi yani. malzeme iyi yani, burada malzeme sorunu yok. Suyla üzerini temizliyorlar, ellerinde fırça var fırça ile döküyorlar, ondan sonra sabunu şey yapıyorlar. Akşam ben hiç bir zaman kirli görmedim. Ama şeyi gördüm yani yukarıda öğretmenlerin şeyi var onları gördüm. Ama aşağıda yemek masasını ben öyle görmedim yani. Bilmiyorum yani aramızda olması şeyiyle yani gerçekten gördüm. Mesela yukarıda yani az

önce çok yani öğretmenlerin tavrında rahatsızım. Ben kişisel olarak. Benim olduğum yerde oda yapmışlar. Ben oraya gidiyorum bazen biz ara veriyoruz, kurs var. Dinlenmeye geçiyoruz, yani onlar orada kursun bitirmesini bekliyoruz. Yani orada her türlü herşey bir tarafta. Çay içiyorlar örnek mesela böyle bardakta içmiyorlar, şeyle onu atıyorlar öyle. Benim onu çöpe atıyorlar, uyarınca da abi biz bardak mı yıkayalım diyorlar. Ben mi yıkayayım sizin bardağınızı, yani gerçekten o yönden çok şey var. Ama burada yöneticinin de suçu var o biz mesela uyardıkta, o demiyor böyle yani, o kendini şey yapmıyor. Öğretmenlerle kötülüyor, o uyarıyor. Sadece suçu başka işte. Sen yapacan ya da işte öğrenci, buranın öğrencisi cahil öğrenci.

- Günlük aynı böyle çamaşır suyu, domestos bir de yüzey temizleyicisi karıştırıyorlar, fırçayla böyle şey yapıyor yani. Ben temizlik yapma konusunda şeyin yani, kişisel olarak yani o yapmadı ben yaptım değil yani gerçekten yapılıyor. Ama aramızda kalsın yani bu okulda en güzel bütün işlerden biri temizlik yani. Çünkü pas pası, biz çoğu okulda kursa gittik işte. Bir eğitim kursuna mesela orada çoğu kişi iki günde bir üç günde bir pas pas atıyoruz diyor. Onların sınıfları fazla.

- Valla günlük temizliyoruz yani. Çocuk gittiğinde ondan sonra biz başlıyoruz temizlemeye. Tabi arada da mesele su dökülüyor, gelip uyarıp, ben öyle yapıyorum mesela. Beş sınıfım var benim beşi de gelip uyarıyorlar, ben onları alıstırdım yani, nerede olsa mesela abi gel işte bizim burada su döküldü şey yapıyorum yani ama onu diyorum yani demekki ben söyleyince oluyorsa öğretmen söyleyince ama onlar buna kendisini atıyor. Sıralar genel temiz, aralar zaten temiz onda sonra yok. Döküyorlar işte bizde sırayı bir ileri çekip altını alıp, bir ileri çekip altını alıp yer değiştiriyoruz, öne alıyoruz sıraları aralar boş kalıyor yani. Mesela bakıyoruz çöp var, elimizde fırça var, fırçayla atıyoruz. Böyle işte dediğim gibi yani kendi tespitim. Ayda bir bazen on beş günde bir yapıyoruz.

- Yani markadan dolayı domestos evde kullandığımız şeyin aynısı yani o yüzden içeriği şey olarak madde olarak çamaşır suyu, yüzey temizleyicileri kimyasal olduğunu biliyorum. Evet temiz olması için şarttır. Birazda olmayınca olmuyor.

- Oranı şey bir pas pas arabası için bir tane bundan döküyorum yani çamaşır suyu. Çamaşır suyu da ama sade dökmüyorum yani. Hep sulandırarak döküyorum yani. Bi sulandırıyorum mesela diyelim bir bardak döktüm yani bir bardak su şey yapıyorum. Öyle dengelemeye çalışıyorum. Öyle kafan yani pratik olarak tabi yani hesaplayıp al bir bardak döktük değil yani. Pratik şey yapıyorum. Aslında çocuk köyden yani aslında çocukların gittiği için biraz daha fazla olması daha iyi çünkü mikropları öldürmesi açısından ben öyleyim yani çok kullanmıyorum. Tabi yani havalandırıyorum aslında, elimde kaşınıyor bazen ama yani ben kendim kişisel olarak, arkadaşlarım nasıl yani bilmiyorum. Bir çamaşır suyunu biraz daha fazla kullanmaya çalışıyorlar. Çünkü çocuk olmuyor, onlar zaten gittiğin için kimse kalmıyor zaten o şeyde.

- Çok aldım. Özel sektörde kazanmadan önce eğitim vardı bizim en son orada aldık. O da pek eğitim değil de eğitim almış gibi görüldük, yani özel sektörden aldım yani. Holdingde çalışıyordum. Orada tamamen herşey nizami yani. Bu şey diye geçiyor. Temizlik eğitimi bile orada herşey uygulandı. İki gün sürdü hatta eğitim normal bir temizlik yapmıyorduk orada. Teknis serviste çalışıyorduk ama buna rağmen aldık işte.

MİRAC BEY

- 6 yıl.
- Evliyim.
- Kadrolu.
- Hijyen temizliktir, sağlık için.
- Kendinizi ve çevrenizi temiz tutmak için hastalık olamaması için bu yüzden.
- Dışarıda ve içeriden diyor bura pistir diye o şekilde temizliyor. Normal günlük temizliğimiz yapıyoruz. Desteği de yeterli.
- Akşamları yapıyorlar, müdür bey ve yardımcılarımız.
- Öncelikle sınıflarda ve lavabolarda.
- En sıklıkta temizlediklerimiz WC lerdir. 40 dakika da bir temizliyoruz yani her ders aralarında temizliyoruz, çocuklar dersteysen.
- Domestos, çamaşır suyu ve yüzey temizleyici kullanıyoruz.
- Sünger ve cifler var. Çamaşır suyu onlarla temizliyoruz. Kovanın içine ılık su koyuyoruz. Cif felan sürüyoruz. koyuyoruz içine sonra sarı bez ile kurulamasını yapıyoruz.
- Önce lavaboların için temizliyoruz. çocukların oturma alanlarını ve diğerinin fırçası ayrıdır. Sonra lavaboları çamaşır suyuyla ayrı ayrı sonra yerlerini çamaşır suyu, yüzey temizleyici ile silip pas pas çekip bırakıyoruz.
- Akşamları temizliyoruz sınıfları. Benim birinci kat olduğu için, birinci sınıf olduğu için her öğlen temizliyorum. Sıra altlarını filan çöp kovalarını temizliyoruz ondan sonra çamaşır suyu, pas pas.
- Bizim hep marka olduğu için pekte okumuyoruz, içinde illaki kimyasal madde vardır.
- Ölçeğine göre atıyoruz. Mesela 5 kilo suya yarım çay bardağı çamaşır suyu, yarım çay bardağı kadar yüzey temizleyici o şekilde yani.
- Eğitim almadım. Seminere gittik. Çevre temizliği hepsini öğrettiler şube müdürü vardı onlar bize seminer verdiler.

SUAT BEY

-İşçi

- On beşten fazladır.

- Evliyim.

- Hijyen mikrobi kırar. Tuvaletlerin laboratuvarların temizliğinde en önemli olan hijyendir

- Ben bildiğimi söylüyorum. Mesela sofranın üzerinde yemek yediler, orada bir kola döküldü, çay döküldü onu hijyenle sildiğimiz zaman daha temiz olur. Koku daha güzel yayılır yani daha güzel olur. Ben böyle biliyorum.

- Bizimle beraber çok güzel bir şekilde her konuda ne istersek sıkıntı yok. Çamaşır suyu olsun deterjan olsun hepsinden hemen oluyor. Süper bizimle beraber çalışıyor.

- Tabi tabi. Her hafta cuma günleri ve pazartesi günleri öğrenci içeri girmeden önce özellikle kendisi gelir, laboratuvarları, koridorları, sınıfları gezer "temiz tamam temiz öğrenci içeri girsin." der. Temiz olmadığı zaman bizi tekrar yeniden başlıyoruz çalışmaya.

- Öncelikle giriş kapısı, koridorlar, koridorlardan sonra tekrar sınıflara geçiyoruz ondan sonra laboratuvarlara çıkıyoruz. Dışarıdan öğrenci içeri girdiği zaman anında ayağı çamurla köyden geldiği için hayvanların pisliğinden dolayı, içeri girdiği zaman sınıflara bulaşmasın diye öğrencilere herhangi bir koku almasın diye müdahale ediyoruz ki öğretmen öğrenci rahatsız olmasın diye.

- En önemlisi giriş bahçeyi, girişi, birde merdivenleri. Genellikle çamaşır suyuyla çekpasla sonra yıkarız. Güzel bir şekilde halısını sereriz olay biter. 3,4 yani havanın şartına göre, öğrencinin gelişine bağlı. Temiz olduğu zaman normal iki sefer, üç sefer ama hava bozuk olduğu zaman günlük 3,4 defa temizliyoruz.

- Çamaşır suyu, deterjan bide sıvı sabun. Müdür bey alıyor.

- Masanın üzerine büyük bir leğen koyuyoruz. Leğen içerisine su, deterjan döküyoruz. Daha temiz güzel koksun diye

- Mesela bura 1. sınıf, 2. sınıf, 3. sınıf çamaşır suyuyla hortumu takarız çeşmeye, güzel fırçayla güzel her tarafı çamaşır suyu döker yıkarız. Ondan sonra bol bol su ile durularız. Deterjan gibi tekrar madde kaldığında tekrar bir daha su ile yıkıyoruz.

-Öğrenci genellikle şöyle anlatayım size. Çamaşır suyunu beze döküyoruz. Cam sille beraber güzel bir şekilde içini ve dışını, öğrencinin kitap koyduğu yeri ve üzerine yazı yazdığı masanın üzerini güzel bir şekilde çamaşır suyuyla, temiz bir bezle temizler bırakırız. Tabi öğrenci yokken. Mesela şöyle anlatayım öğrenci akşam çıktı kaçta çıktı dörtte ilk hedefimiz sınıflar yerleri süpürürüz. Toz çıktığı zaman bezimizle güzel bir şekilde masaların üzerini sıraların içini dışını tekrar çamaşır suyuyla yerlerini silip çıkarız.

- Orayı bilmiyorum.

-Bize müdür bey veriyor 5 kiloluğu. Bir ay gidiyor. 5 kiloluğu alıyoruz bir ayda güzel bir şekilde. Mesela bize diyorlar iki sınıfa bir bidonla, öyle yapıyoruz ki tertemiz orasında sıkıntı yok. Yarım bardak kullanırım çünkü aşırısı rahatsız eder yani temizlik yapıldığı anda arkadaşın midesini başını, gözünü. yarım bardaktan da az çünkü onun yanına tursilde katıyoruz. Tursille beraber güzel bir şekilde çamaşır suyunu dökükten sonra tursul ile fırça ile silip çıkıyoruz.

- Hayır ama halkeğitim yaptı aldım. İş çalışması üzerineydi, iş kazaları için başka da yok.

VELİ BEY

- 6 yıl
- Evliyim.
- Kadrolu.
- Temizlik demektir.
- Sağlığımız için evet herhangi bir hastalık kapmadan hijyenik temizlik demektir.
- Şimdi herkesin burada görev taksimi var. Birinci kat, ikinci, üçüncü kat kimin yeri olmadığı zaman, temiz olmadığı zaman müdür bey geliyor bizi ikaz ediyor. " siz bugün görevinizi tam yapmadınız." diye.
- Yapıyor efendim, günlük hemen hemen günlük yapıyor.
- Öncelik lavabolar, merdivenler bir de giriş katı. Şimdi lavabolar dediğimiz zaman bütün sağlığımızın deterjanı şuyu buyu ve çocukların oturup kalkması onlarında sağlıkları yerinde olsun bizimde öncelikle onun için lavabolar diyorum.
- Saat 10 tenefüsünde herkes koridorunu ve lavaboyu gözden geçiriyor. Ondan sonra tekrar akşam saat 14:00, birde genel temizlik akşam 16:00. Mesela kurs olan sınıflarım var benim 16:10 a kadar onları bekliyorum. Onlarda çıkıyor sonra genel temizliği yapıyorum çıkıyorum.
- Çamaşır suyu, yüzey temizleyicisi başkada bir şeyim yok. Yüzey temizleyici, çamaşır suyu sadece yerler için.
- Yemek masalarını taşımacı olan talebelerimiz var. Yemeği sadece onlar yiyor. Burada görevli arkadaş var o yapıyor. Yemek saatinde sıraları nizami koyuyor. Yemeklerini de arkadaşım dağıtıyor. Dağıttıktan sonra sıraları düzeltiyor, genel temizliği yapıp çıkıyor.
- Lavaboların temizliğini İŞ-KUR dan bayan geldiği için onlar yapıyor. Onlar giriş çıkış yaptığında bizde kalıyor. Mesela ilk deterjan dökülür sonra onların olmadığı zaman da biz yapıyoruz. Deterjanı döküyoruz, suyu hortumla veriyoruz, köpürttükten sonra durulamaya geçip kapatıyoruz.
- Öğrencilerin yalan olmasın akşam genel temizliğinde sıra gözlerinde ki işte yedikleri atıkları su kabı, çitos kabı şu bu gibilerini günde iki defa alıyoruz. Öğle akşam öyle yapıyoruz, pas pası günlük, kaba pisliğini alıyoruz, sonra deterjanlı suyumuz var, onla da el arabamız var sıkmalı hijyen olsun diye tekrardan onu yüzey temizleyicisiyle pas paslıyoruz.
- Valla milli eğitimden bize geliyor, içeriğini fazla bilgim yok. Demin de dediğim gibi çamaşır suyu ve yüzey temizleyici yani milli eğitim kurumunda herhangi bir sıkıntı olsa zaten o malzemeyi bize vermez.
- Hayır yani oran diyince miktar mı diyorsunuz. Evet müdür beyin bize talimatı var. Her bir pas pas kovaşına bir bardak yüzey temizleyici yarımda çamaşır suyu yani bir bardak eklemiş oluyoruz bir kovaya. Hem temizlik açısından hemde çamaşır suyunu fazla kullanırsak çocuklara veya bize herhangi bir yan etki yapar diye.
- Evet milli eğitimden şeyde verdi, Halkeğitim Merkezinde genel olarak eğitim aldık ama o eğitimde şey olarak geçiyordu, hem iş güvenliği hemde temizlik üzerine.

ÖZGEÇMİŞ

1989 yılında Diyarbakır'da doğdu. İlkokulu Diyarbakır il merkezinde bitirdi. Ortaokul ve lise eğitimini Diyarbakır'da tamamladı. 2008 yılında Kafkas Üniversitesi Eğitim Fakültesi Fenbilgisi Öğretmenliği Bölümünü kazandı. 2012 yılında aynı üniversiteden mezun oldu. 2012 Haziran ayında Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifleri Genel Müdürlüğüne bağlı olan Kars Kapalı ve Açık Ceza İnfaz Kurumuna Cezaevi katibi olarak göreve başladı.

Halen Kars Kapalı ve Açık Ceza İnfaz Kurumunda Cezaevi Katibi olarak görev yapmaktadır.